

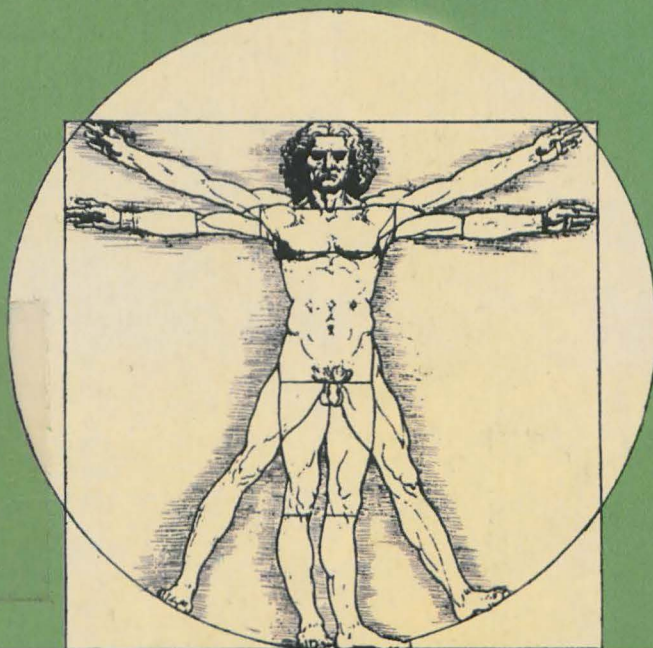
MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

CURRICULUM NAȚIONAL

Ghid metodologic

PENTRU APLICAREA PROGRAMELOR DE
ISTORIE

clasele a IV-a – a VIII-a

București
2001

R
Z-11
(1,2001)

R Z-11(1,2001)

Ghid metodologic pentru aplicarea programelor de istorie clasele a IV-a -
a VIII-a / Ministerul Educației și Cercetării, Consiliul Național pentru
Curriculum. [Mihaela Singer ...]. - București : C.N.C. [u.a.], 2001. - 64
S. - (Curriculum National)

Einheitssacht.: Lehrplan <România> / Geschichte / 2001

ISBN 973-8294-25-8

2002/1376

Georg-Eckert-Institut BS78

1 022 288 X

CURRICULUM NAȚIONAL

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

Capula Ghid metodologic

PENTRU APLICAREA PROGRAMELOR DE
ISTORIE

clasele a IV-a – a VIII-a

București
2001

Volumul apare sub coordonarea **Consiliului Național pentru Curriculum**

Referenți: Prof. univ. dr. Mircea Miclea, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
Prof. univ. dr. Dan Potolea, Universitatea București

Coordonator de proiect: Cercetător principal dr. Mihaela Singer

Autori:

Partea I * Mihaela Singer
Ligia Sarivan
Daniel Oghină

**Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
-Schulbuchbibliothek -**

2007/1376

Partea a II-a Mihaela Singer
Ligia Sarivan
Daniel Oghină
Iulian Leahu
Matei Cerkez
Octavian Patrașcu

Partea a III-a Laura Elena Căpiță (coordonator)
Doru Dumitrescu
Mihai Stamatescu
Hannelore Baier
Kelemen Andre
Pavel Huszarik
Petre Petcuț

* În alcătuirea acestei sinteze au fost utilizate texte din următoarele lucrări:

1. **Curriculum Național pentru învățământul obligatoriu. Cadru de referință**, M.E.N./C.N.C. București: Corint, 1998
2. **Curriculum Național. Planuri-cadru pentru învățământul preuniversitar**, M.E.N./C.N.C., București: Corint, 1999.

© Copyright C.N.C.
Știrbei Vodă 37, camera 26
70732 București - 1
Telefon/Fax: (01) 310 32 04

E-mail: cnc@ise.ro; <http://cnc.ise.ro>

Reproducerea parțială sau totală se face numai cu acordul scris al CNC

Editat de **S.C. ARAMIS PRINT s.r.l.**

Redacția și sediul social:

B-dul Metalurgiei nr. 32-44, cod 75579, sector 4, București, O.P. 82 - C.P. 38

tel.-fax: (01) 330 88 08; 330 88 10; 330.88.40; 330.88.66;

410.93.33; 410.93.35; 410.94.74; 410.94.72

E-mail: aramis@dnt.ro

Redactor: Iuliana VOICU; **DTP:** Ciprian PĂUNICĂ; **Coperta:** Ciprian PĂUNICĂ

Tipărit la **MEGApress holding s.a.**

CUPRINS

<i>Argument</i>	4
Partea I: Noul Curriculum Național. Repere conceptuale și metodologice	5
1. Absolventul învățământului obligatoriu: schiță de portret?	5
2. Ciclurile curriculare: o altă formă de organizare?	7
3. Planurile cadru: o nouă filosofie a timpului școlar?	8
4. Programa școlară: reper obligatoriu pentru un demers flexibil?	11
5. Aplicarea programelor școlare: o altă didactică?	12
6. Manualele alternative: o soluție pentru diversificarea demersului didactic?	13
7. Curriculumul la decizia școlii: puterea școlii?	15
Partea a II-a: Metodologia aplicării noului curriculum. Proiectarea demersului didactic	19
1. Lectura personalizată a programelor școlare	19
2. Planificarea calendaristică	20
3. Proiectarea unei unități de învățare	21
4. Relația dintre lecție și unitatea de învățare	24
Partea a III-a: Proiectarea demersului didactic la istorie - exemplificări	25
1. Noi abordări în didactica istoriei	25
2. Centrarea demersului didactic asupra elevului	26
3. Rolurile profesorului de istorie	26
4. Repere în proiectarea didactică la istorie	27
4.1. Proiectarea didactică la clasa a IV-a	27
4.1.1. Lectura programei	27
4.1.2. Planificarea calendaristică	28
4.1.3. Proiectul unei unități de învățare – exemplu	29
4.1.4. Curriculum la decizia școlii – exemplu	30
4.2. Proiectarea didactică la clasele a V-a - a VIII-a	31
4.2.1. Lectura programei	31
4.2.2. Planificarea calendaristică	32
4.2.3. Proiectarea unităților de învățare la clasele a V-a – a VIII-a	33
4.2.4. Proiecte ale unor unități de învățare pentru istoria și tradițiile minorităților	42
5. Mijloacele de învățământ	47
6. Utilizarea surselor istorice	54
7. Noile dezvoltări didactice și inspecția școlară	56
8. În loc de concluzii	57
Glosar	58
Bibliografie selectivă	61
Lista cadrelor didactice care au participat la stagiile de pregătire organizate de C.N.C. la nivel național, pe probleme de didactica disciplinei Istorie	62

Reforma curriculară din învățământul românesc a ajuns la jumătatea drumului. Aceasta înseamnă că s-au realizat și publicat la nivel central, într-o viziune unitară, documente care formează Curriculumul național, numit în literatura de specialitate *curriculum oficial* sau *curriculum intenționat*. Cealaltă jumătate o reprezintă aplicarea, evaluarea și revizuirea periodică a Curriculumului național, astfel încât ceea ce numim *curriculum realizat* sau *curriculum efectuat* să fie cât mai aproape de spiritul și litera *curriculumului oficial*. O parte din acest parcurs o reprezintă publicarea de către **Consiliul Național pentru Curriculum** a unor ghiduri metodologice de aplicare a noilor programe școlare. Aceste ghiduri au menirea de a oferi un traseu adecvat de lectură personalizată a noului curriculum, în conformitate cu situația concretă la nivel de școală și clasă, precum și cu experiența didactică a fiecărui învățător/profesor.

Prima parte a fiecărui ghid prezintă reperele conceptuale și metodologice care au jalonat proiectarea noului Curriculum național. Considerăm că această parte este fundamentală pentru înțelegerea intențiilor de realizare și a spiritului reformei curriculare din România.

Celelalte părți oferă elemente specifice didacticii fiecărei discipline, subsumate unei prezentări operaționalizate privind aplicarea noului curriculum în activitatea la clasă. În acest sens, sunt cuprinse în ghid: exemple de planificări, proiectări de unități de învățare, exemple de programe de opțional. Exemplele propuse în ghid constituie variante posibile, la care învățătorul/profesorul se poate raporta în funcție de condițiile concrete din clasă și școală, intervenind creator acolo unde consideră necesar.

Pe lângă răspunsurile pe care își propune să le dea, fiecare ghid se vrea o oportunitate de reflecție. Forma interogativă reprezintă șansa viitorului. **Consiliul Național pentru Curriculum** nu a avut și nu are pretenția că deține adevărul în aria sa de competență. Suntem convinși că, răspunzând la întrebările ridicate în acest ghid, precum și la întrebările proprii, învățătorii/profesorii sunt cei care vor face ca noul curriculum să prindă viață cu adevărat sau să dispară de la sine.

În perioada martie 2000 – septembrie 2001, **Consiliul Național pentru Curriculum** a organizat și desfășurat seminariile de perfecționare profesională în didactica disciplinelor școlare pentru toate nivelurile învățământului preuniversitar. Pornind de la materialele pregătite pentru aceste cursuri, de la ceea ce au produs participanții pe parcursul seminariilor și de la întrebările acestora, formatorii (mulți dintre ei fiind și autori ai programelor școlare) au conceput și produs *Ghiduri metodologice de aplicare a programelor școlare*. În felul acesta, Ghidurile sunt rodul unui efort colectiv și conțin, distilată, *experiența a peste 7 000 de cadre didactice* din întreaga țară. Participanții la acest efort sunt nominalizați în listele de la sfârșitul fiecărui ghid. Merită cu toții mulțumirile noastre. Mulți dintre participanții la seminariile desfășurate la nivel național au organizat apoi, în cadrul județului, cursuri pentru colegii de aceeași specialitate. Le mulțumim încă o dată pentru efortul și dăruirea de care au dat dovadă.

Noul curriculum național. Repere conceptuale și metodologice

1. Absolventul învățământului obligatoriu: schiță de portret?

Până acum, *profilul de formare* al adolescentului absolvent al școlii obligatorii a reprezentat un subiect de dispută permanentă între specialiștii din domeniul științelor sociale și umane.

În încercarea de a contura portretul ideal al absolventului învățământului obligatoriu, actuala *Lege a învățământului* oferă un cadru generos.

*Profilul de formare*¹ reprezintă o componentă reglatoare a Curriculumului național. Acesta descrie așteptările față de absolvenții învățământului obligatoriu și se fundamentează pe cerințele sociale exprimate în legi și în alte documente de politică educațională, precum și pe caracteristicile psiho-pedagogice ale elevilor.

Considerăm că acest portret, în liniile sale de forță, nu reprezintă un ideal de neatins, ci o schiță posibil de realizat. Învățătorii și profesorii sunt cei care pot da viață acestei schițe. Pentru a depăși statica portretului, practicienii din învățământ au posibilitatea să transpună portretul de pe pânză în trăsăturile absolventului real al învățământului obligatoriu.

Fiecare dintre abilitățile cognitive, afective sau volitive descrise de profilul de formare se regăsește în mod implicit sau explicit în fiecare dintre elevii noștri. Noi nu am făcut altceva decât să scoatem la lumină aceste trăsături, să arătăm societății cum anume dorim să arate adolescentul de 14-15 ani.

Capacitățile, atitudinile și valorile vizate de profilul de formare au un caracter transdisciplinar și definesc rezultatele învățării urmărite prin aplicarea noului curriculum.

Astfel, absolvenții învățământului general și obligatoriu ar trebui:

(1) să demonstreze gândire creativă, prin:

- utilizarea, evaluarea și ameliorarea permanentă a unor strategii proprii pentru rezolvarea de probleme;
- elaborarea unor modele de acțiune și de luare a deciziilor adecvate într-o lume dinamică;
- formarea și utilizarea unor deprinderi de judecată critică;
- folosirea unor tehnici de argumentare variate în contexte sociale diferite;

(2) să folosească diverse modalități de comunicare în situații reale, prin:

- dobândirea deprinderilor specifice achizițiilor fundamentale (citit, scris, calcul aritmetic) și aplicarea lor efectivă în procesul comunicării;
- formarea și utilizarea deprinderilor de comunicare socială, verbală și non-verbală;
- cunoașterea și utilizarea eficientă și corectă a codurilor, a limbajelor și a convențiilor aparținând terminologiei diferitelor domenii ale cunoașterii;

1. Ministerul Educației Naționale. Consiliul Național pentru Curriculum: *Curriculum Național pentru Învățământul obligatoriu. Cadru de referință*, București, 1998.

- (3) să înțeleagă sensul apartenenței la diverse tipuri de comunități, prin:**
- participarea la viața socială a clasei, a școlii și a comunității locale din care fac parte;
  - identificarea drepturilor și a responsabilităților care le revin în calitate de cetățeni ai României și reflecția asupra acestora;
  - înțelegerea și evaluarea interdependențelor dintre identitate și alteritate, dintre local și național, dintre național și global;
- (4) să demonstreze capacitate de adaptare la situații diferite, prin:**
- folosirea unei varietăți de limbaje și de instrumente pentru a transmite idei, experiențe și sentimente;
  - cunoașterea diverselor roluri sociale și a implicațiilor acestora asupra vieții cotidiene;
  - demonstrarea capacității de a lucra în echipă, respectând opiniile fiecăruia;
  - exprimarea voinței de a urmări un țel prin mijloace diferite;
- (5) să contribuie la construirea unei vieți de calitate, prin:**
- dezvoltarea unor atitudini pozitive față de sine și față de semenii: toleranță, responsabilitate, rigoare etc.
  - formarea și exprimarea opțiunii pentru o viață sănătoasă și echilibrată;
  - acceptarea și promovarea unui mediu natural propice vieții;
  - cunoașterea și respectarea drepturilor fundamentale ale omului;
  - formularea unor judecăți estetice privind diferite aspecte ale realității naturale și sociale;
  - formarea unei sensibilități deschise spre valorile estetice și artistice;
- (6) să înțeleagă și să utilizeze tehnologiile în mod adecvat, prin:**
- folosirea de idei, modele și teorii diverse pentru a investiga și a descrie procesele naturale și sociale;
  - folosirea echipamentelor informatice în calitate lor de instrumente ale comunicării;
  - cunoașterea și utilizarea tehnologiilor întâlnite în viața cotidiană;
  - înțelegerea consecințelor etice ale dezvoltării științei și tehnologiei asupra omului și mediului;
- (7) să-și dezvolte capacitățile de investigare și să-și valorizeze propria experiență, prin:**
- dezvoltarea unei metodologii de muncă intelectuală și a capacității de explorare a realității înconjurătoare;
  - dobândirea unei culturi a efortului fizic și intelectual, ca expresie a dorinței de realizare personală și socială;
- (8) să-și construiască un set de valori individuale și sociale și să-și orienteze comportamentul și cariera în funcție de acestea, prin:**
- demonstrarea competenței de a susține propriile opțiuni;
  - înțelegerea modului în care mediul social și cultural (familia, normele sociale, codurile lingvistice, tradițiile istorice etc.) influențează ideile și comportamentele proprii, precum și pe ale altora;
  - cunoașterea și analiza oportunităților oferite de diferite filiere vocaționale, în funcție de aptitudinile individuale;
  - realizarea unor planuri personale de acțiune și motivarea pentru învățarea continuă.

2. Ciclurile curriculare: o altă formă de organizare?

Învățământul românesc are o structură formală instituită în perioada interbelică. Atunci, această structură reprezenta o achiziție de vârstă în domeniul pedagogiei, fiind în sincronie cu sistemul de învățământ din multe țări europene, cu o referire specială la Franța. De atunci, psihologia vârstelor și teoriile învățării au făcut pași uriași în redefinirea și reconstituirea aspectelor educaționale ale vârstelor școlare. În special psihologia a studiat cu mare atenție perioada copilăriei și adolescenței, aducându-și o contribuție esențială în modul de percepere și de înțelegere a copilului și adolescentului.

Din motive cunoscute, structura sistemului de învățământ românesc nu a ținut pasul cu evoluția firească a achizițiilor din domeniul psihologiei învățării. Reintrarea în sincronie presupune o nouă formă de organizare a vârstelor școlare concretizată în introducerea ciclurilor curriculare.

Ciclurile curriculare reprezintă periodizări ale școlarității care au în comun obiective specifice. Ele grupează mai mulți ani de studiu, care aparțin uneori de niveluri școlare diferite. Aceste periodizări ale școlarității se suprapun peste structura formală a sistemului de învățământ, cu scopul de a focaliza obiectivul major al fiecărei etape școlare și de a regla procesul de învățământ prin intervenții de natură curriculară.

Introducerea ciclurilor curriculare se exprimă la nivel de:

- obiective care particularizează finalitățile grădiniței, ale învățământului primar și ale învățământului secundar;
- metodologie didactică specifică.

Introducerea ciclurilor curriculare devine operativă prin:

- modificări în planurile de învățământ, privind:
  - gruparea obiectelor de studiu;
  - momentul introducerii în planurile-cadru a unor anumite discipline;
  - ponderea disciplinelor în economia planurilor;
- modificări conceptuale la nivelul programelor și al manualelor școlare;
- modificări de strategie didactică (condiționate de regândirea formării inițiale și continue a învățătorilor și a profesorilor).

Ciclurile curriculare ale învățământului primar și gimnazial sunt prezentate în tabelul următor:

Vârsta	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Clasa	Gr. pregăt.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Ciclul curricular	Achiziții fundamentale			Dezvoltare				Observare și orientare		

Fiecare ciclu curricular oferă un set coerent de obiective de învățare, care consemnează ceea ce ar trebui să atingă elevii la capătul unei anumite etape a parcursului lor școlar. Prin aceste obiective, ciclurile curriculare conferă diferitelor etape ale școlarității o serie de *dominante* care se reflectă în alcătuirea programelor școlare.

Introducerea ciclurilor curriculare vizează următoarele efecte:

- crearea continuității la trecerea de la o treaptă de școlaritate la alta (grădiniță-învățământ primar, primar-gimnaziu, gimnaziu-liceu) prin:
  - transferul de metode
  - stabilirea de conexiuni explicite la nivelul curriculumului;

- crearea premiselor necesare pentru extinderea școlarității către vârstele de 6 și 16 ani;
- construirea unei structuri a sistemului de învățământ mai bine corelată cu vârstele psihologice.

Întrucât activitatea la clasă ar trebui orientată către atingerea obiectivelor ciclurilor curriculare, le reamintim în cele ce urmează:

Ciclul achizițiilor fundamentale (grupa pregătitoare a grădiniței – acolo unde există, urmată de clasele I și a II-a) are ca obiective majore *acomodarea la cerințele sistemului școlar și alfabetizarea inițială*. Acest ciclu curricular vizează:

- asimilarea elementelor de bază ale principalelor limbaje convenționale (scris, citit, calcul aritmetic);
- stimularea copilului în vederea percepției, cunoașterii și stăpânirii mediului apropiat;
- stimularea potențialului creativ al copilului, a intuiției și a imaginației acestuia;
- formarea motivării pentru învățare, înțeleasă ca o activitate socială.

Ciclul de dezvoltare (clasele a III-a – a VI-a) are ca obiectiv major *formarea capacităților de bază necesare pentru continuarea studiilor*. Ciclul de dezvoltare vizează:

- dezvoltarea achizițiilor lingvistice și încurajarea folosirii limbii române, a limbii materne și a limbilor străine pentru exprimarea în situații variate de comunicare;
- dezvoltarea unei gândiri structurate și a competenței de a aplica în practică rezolvarea de probleme;
- familiarizarea cu o abordare pluridisciplinară a domeniilor cunoașterii;
- constituirea unui set de valori consonante cu o societate democratică și pluralistă;
- încurajarea talentului, a experienței și a expresiei în diferite forme de artă;
- formarea responsabilității pentru propria dezvoltare și sănătate;
- formarea unei atitudini responsabile față de mediu.

Ciclul de observare și orientare (clasele a VII-a – a IX-a) are ca obiectiv major *orientarea în vederea optimizării opțiunii școlare și profesionale ulterioare*. El vizează:

- descoperirea de către elev a propriilor afinități, aspirații și valori în scopul construirii unei imagini de sine pozitive;
- formarea capacității de analiză a setului de competențe dobândite prin învățare în scopul orientării spre o anumită carieră profesională;
- dezvoltarea capacității de a comunica, inclusiv prin folosirea diferitelor limbaje specializate;
- dezvoltarea gândirii autonome și a responsabilității față de integrarea în mediul social.

3. Planurile-cadru: o nouă filosofie a timpului școlar?

Timpul este probabil cea mai importantă resursă din viața unui om. În perioada de formare, timpul școlar reprezintă un procent însemnat din viața fiecărei persoane. Ca urmare, modalitatea în care școala îi organizează unui elev timpul reprezintă totodată o formă de control și influență asupra existenței acestuia. Deși planul de învățământ este văzut adesea ca un instrument de politică educațională ce afectează în primul rând normele profesorilor, în realitate acesta este un instrument de organizare a vieții elevilor.

Modalitatea de control unitar de la centru, materializată printr-un plan unic de învățământ, a reprezentat și reprezintă produsul unui *sistem socio-politic dominat de autoritarism și de lipsa dreptului la opțiune*; aceasta în timp ce modalitatea în care decizia de la nivelul școlii intervine asupra timpului școlar, materializată prin planuri-cadru, reprezintă produsul unui *sistem socio-politic în care domină participarea socială și dreptul la opțiune*.

Planul-cadru de învățământ reprezintă *documentul reglator esențial* care jalonează resursele de timp ale procesului de predare-învățare.

Planurile-cadru pentru învățământul obligatoriu oferă o soluție de optimizare a bugetului de timp: pe de o parte, sunt cuprinse activități comune tuturor elevilor din țară în scopul *asigurării egalității de șanse a acestora*; pe de altă parte, este prevăzută activitatea pe grupuri/clase de elevi în scopul *diferențierii parcursului școlar* în funcție de interesele, nevoile și aptitudinile specifice ale elevilor.

Desigur că, în acest fel, unitățile școlare devin responsabile într-o mai mare măsură decât înainte față de *calitatea învățării*.

Datorită semnificației lor în construirea structurii timpului școlar, enumerăm în continuare principiile de generare a planurilor-cadru de învățământ.

(1) Principiul selecției și al ierarhizării culturale constă în decupajul domeniilor cunoașterii umane și ale culturii – în sens larg – în domenii ale curriculumului școlar. Consecința fundamentală a aplicării acestui principiu la nivelul planului-cadru de învățământ o reprezintă stabilirea disciplinelor școlare, precum și gruparea și ierarhizarea acestora în interiorul unor categorii mai largi.

Conform acestui principiu, în noul plan s-a optat pentru gruparea obiectelor de studiu pe arii curriculare pentru întreg învățământul preuniversitar (I-XII/XIII).

Ariile curriculare au fost selectate în conformitate cu finalitățile învățământului, ținând cont de importanța diverselor domenii culturale, care structurează personalitatea umană, precum și de conexiunile dintre aceste domenii. Ariile curriculare asupra cărora s-a convenit în învățământul românesc sunt următoarele:

- Limbă și comunicare;
- Matematică și Științe ale naturii;
- Om și societate;
- Arte;
- Educație fizică și Sport;
- Tehnologii;
- Consiliere și orientare.

Organizarea planului de învățământ pe arii curriculare oferă ca avantaje:

- posibilitatea integrării demersului mono-disciplinar actual într-un cadru interdisciplinar;
- echilibrarea ponderilor acordate diferitelor domenii și obiecte de studiu;
- concordanța cu teoriile actuale privind procesul, stilul și ritmurile învățării;
- continuitatea și integralitatea demersului didactic pe întreg parcursul școlar al fiecărui elev.

(2) Principiul funcționalității vizează racordarea diverselor discipline, precum și a ariilor curriculare,

- la vârstele școlare și la psihologia vârstelor;
- la amplificarea și la diversificarea domeniilor cunoașterii.

Conform principiului funcționalității, asociat criteriului psihopedagogic vizând

vârstele școlarității, se propune asigurarea condițiilor pentru trecerea la structura sistemului de învățământ de tipul 4+5+3(4).

Principiul funcționalității, coroborat cu o serie de strategii de organizare internă a curriculumului, a determinat structurarea procesului de învățare în *cicluri curriculare*.

(3) Principiul coerenței vizează caracterul omogen al parcursului școlar. Acest principiu are în vedere gradul de integrare orizontală și verticală a ariilor curriculare în interiorul sistemului, iar, în cadrul acestora, a obiectelor de studiu.

Principiul coerenței vizează în esență raporturile procentuale, atât pe orizontală, cât și pe verticală, între ariile curriculare, iar în cadrul ariilor, între discipline.

(4) Principiul egalității șanselor are în vedere asigurarea unui sistem care dă dreptul fiecărui elev în parte de a-și descoperi și de a-și valorifica la maximum potențialul de care dispune. Aplicarea acestui principiu impune: obligativitatea învățământului general și *existența trunchiului comun*, în măsură să asigure elevilor accesul la „nucleul” fiecărei componente a parcursului școlar. Respectarea principiului egalității șanselor impune garantarea pentru fiecare elev, în numărul de ore ale trunchiului comun, a unui nivel optim acceptabil de cunoștințe și capacități.

(5) Principiul flexibilității și al parcursului individual vizează trecerea de la învățământul pentru toți la învățământul pentru fiecare. Acest lucru poate fi realizat prin *descentralizarea curriculară*. Numărul total de ore alocat prin planurile-cadru variază între un minim și un maxim. Planurile-cadru prevăd de asemenea, pentru majoritatea obiectelor de studiu, o *plajă orară* ce presupune un număr de ore minim și unul maxim. Această variabilitate permite concretizarea la nivelul școlii a planului-cadru prin *schemele orare*.

Plaja orară oferă:

- elevilor, posibilitatea opțiunii pentru un anumit domeniu de interes;
- profesorilor, flexibilitate în alegerea unui demers didactic mai adaptat posibilităților unei anumite clase de elevi;
- managerilor de școli, organizarea unei activități didactice corelate cu resursele umane și baza materială de care dispune școala.

Curriculumul la decizia școlii, prin cele trei variante ale sale: curriculum-nucleu aprofundat, curriculum extins, curriculum elaborat în școală, urmărește să coreleze mai bine resursele școlii cu dorințele copiilor, contribuind în final la valorizarea fiecărei școli, la crearea unei personalități proprii acesteia prin diferențierea ofertei de educație. Competiția între școli poate deveni astfel o competiție a valorilor, având ca efect *sporirea calității procesului de învățământ*.

Diferențierea creată în acest mod între școli este echilibrată prin prezența în plan a *trunchiului comun*.

(6) Principiul racordării la social presupune ca planul de învățământ să fie astfel conceput încât să favorizeze diverse tipuri de ieșiri din sistem; astfel, gimnaziul oferă orientarea către:

- liceul teoretic;
- liceul tehnologic;
- liceul vocațional;
- școala profesională.

4. Programa școlară: reper obligatoriu pentru un demers flexibil?

Programa școlară este parte a Curriculumului național. Termenul de *curriculum* derivă din limba latină unde, printre altele, înseamnă *drum către*. Filosofia contemporană a educației a evidențiat diferența dintre o educație bazată pe **curriculum**, adică având ca element central la toate etajele sale *activitatea de proiectare*, și **programa analitică**, document care are în centrul activității didactice *ideea de programare* a traseului elevului către un țel cunoscut și impus doar de către adulți.

De aceea, programa analitică era posesoarea în mod absolut și univoc a tuturor componentelor procesului instructiv-educativ stabilit la nivel central. Profesorul și elevul erau doar simpli executanți și pacienți ai unui program de instruire menit să reproducă social o stare de fapt. Desigur, au existat numeroase excepții de la această regulă, datorită efortului și profesionalismului a numeroși învățători și profesori, care au știut să țină seama de caracteristicile psiho-pedagogice, de interesele și aptitudinile specifice ale elevilor.

Conceptual, programele școlare actuale se diferențiază de „programele analitice“ prin accentul pe care îl pun pe interiorizarea unui mod de gândire specific fiecărui domeniu transpus în școală prin intermediul unui obiect de studiu.

Actualele *programe școlare* subliniază importanța rolului reglator al obiectivelor pe cele două niveluri de generalitate: obiective cadru și obiective de referință. Celelalte componente ale programei au ca principal scop realizarea cu succes a obiectivelor de către elevi. În contextul învățământului obligatoriu, *centrarea pe obiective* reprezintă unica modalitate ce face ca sintagma *centrarea pe elev* să nu rămână un slogan fără conținut.

Programa școlară descrie oferta educațională a unei anumite discipline pentru un parcurs școlar determinat.

Noile programe școlare cuprind: o notă de prezentare, obiective-cadru, obiective de referință, exemple de activități de învățare, conținuturi ale învățării și standarde curriculare de performanță.

Nota de prezentare descrie parcursul obiectului de studiu respectiv, argumentează structura didactică adoptată și sintetizează o serie de recomandări considerate semnificative de către autorii programei.

Obiectivele cadru sunt obiective cu un grad ridicat de generalitate și complexitate. Ele se referă la formarea unor capacități și atitudini generate de specificul disciplinei și sunt urmărite de-a lungul mai multor ani de studiu.

Obiectivele de referință specifică rezultatele așteptate ale învățării și urmăresc progresia în formarea de capacități și achiziția de cunoștințe ale elevului de la un an de studiu la altul.

Acest mod de a concepe obiectivele menționate în programă are următoarele avantaje:

- oferă o imagine sintetică asupra domeniului de cunoaștere modelat prin intermediul didacticii obiectului de învățământ avut în vedere;
- asigură evidențierea unei dezvoltări progresive în achiziția de competențe de la un an de studiu la altul;
- reprezintă un instrument conceptual care, utilizat corect la nivelul evaluării, oferă o hartă clară a evoluției capacităților copilului și posibilitatea stimulării acelor deprinderi care au fost insuficient formate și dezvoltate;
- creează premisele pentru deplasarea accentelor în activitatea didactică de pe transmiterea de informații pe aspectele formative ale predării-învățării.

Exemplele de activități de învățare propun modalități de organizare a activității în clasă. Pentru realizarea obiectivelor propuse pot fi organizate diferite tipuri de activități de învățare. Programa oferă cel puțin un exemplu de astfel de activități pentru fiecare obiectiv de referință în parte. Exemplele de activități de învățare sunt construite astfel încât să pornească de la experiența concretă a elevului și să se integreze unor strategii didactice adecvate contextelor variate de învățare.

Conținuturile sunt mijloace prin care se urmărește atingerea obiectivelor cadru și de referință propuse. Unitățile de conținut sunt organizate fie tematic, fie în conformitate cu alte domenii constitutive ale diferitelor obiecte de studiu.

Standardele curriculare de performanță sunt standarde naționale, absolut necesare în condițiile introducerii unei filosofii educaționale centrate pe diversitate (concretizate în existența unor planuri-cadru de învățământ, a unor noi programe școlare și a manualelor alternative). Ele reprezintă, pentru toți elevii, un sistem de referință comun și echivalent, vizând sfârșitul unei trepte de școlaritate.

Standardele curriculare de performanță sunt criteriile de evaluare a calității procesului de învățământ. În mod concret, standardele constituie specificări de performanță vizând cunoștințele, competențele și comportamentele dobândite de elevi prin studiul unei discipline. Standardele permit evidențierea progresului realizat de elevi de la o treaptă de școlaritate la alta. Ele sunt exprimate simplu, sintetic și inteligibil pentru toți agenții educaționali și reprezintă baza de plecare pentru elaborarea descriptorilor de performanță, respectiv a criteriilor de notare.

Standardele sunt relevante din punctul de vedere al motivării elevului pentru învățare, fiind orientate spre profilul de formare al acestuia la finalizarea parcursului școlar și la intrarea în viața socială. Ele ar trebui de asemenea să motiveze elevul pentru învățarea continuă și să conducă la structurarea capacităților proprii învățării active.

Dincolo de structura unitară a programelor școlare, curriculumul național actual propune o ofertă flexibilă, ce permite profesorului adaptarea cadrului formal la personalitatea sa și la specificul clasei de elevi cu care lucrează. Elementele care asigură acest reglaj sunt: posibilitatea intervenției profesorului în succesiunea elementelor de conținut, cu condiția asigurării coerenței tematicice și a respectării logicii interne a domeniului; lipsa prescrierii de la centru a intervalului de timp alocat elementelor de conținut; posibilitatea modificării, a completării sau a înlocuirii activităților de învățare, astfel încât să permită un demers didactic personalizat.

5. Aplicarea programelor școlare: o altă didactică?

Existența unor programe centrate pe achizițiile elevilor determină un anumit sens al schimbării în didactica fiecărei discipline.

Tabelul care urmează prezintă în antiteză caracteristici ale procesului de predare-învățare din didactica tradițională și didactica actuală. Aceste caracteristici sunt exprimate la un nivel teoretic general; ele evidențiază anumite accente, nu au rolul de a defini activitatea concretă la clasă a învățătorilor/profesorilor, care în mod obișnuit combină trăsături din ambele tipuri de didactică.

Criterii	Strategii didactice	
	Orientare tradițională	Orientare modernă
Rolul elevului	Urmărește prelegerea, expunerea, explicația învățătorului/ profesorului.	Exprimă puncte de vedere proprii.
	Încearcă să rețină și să reproducă ideile auzite.	Realizează un schimb de idei cu ceilalți.
	Acceptă în mod pasiv ideile transmise.	Argumentează; pune și își pune întrebări cu scopul de a înțelege, de a realiza sensul unor idei.
	Lucrează izolat.	Cooperează în rezolvarea problemelor și a sarcinilor de lucru.
Rolul învățătorului/ profesorului	Expune, ține prelegeri.	Facilitează și intermediază învățarea.
	Impune puncte de vedere.	Ajută elevii să înțeleagă și să explice punctele de vedere proprii.
	Se consideră și se manifestă în permanență „ca un părinte“.	Este partener în învățare.
Modul de realizare a învățării	Învățarea are loc predominant prin memorare și reproducere de cunoștințe, prin apel doar la exemple „clasice“, validate.	Învățarea are loc predominant prin formare de competențe și deprinderi practice.
	Învățarea conduce la competiție între elevi, cu scopul de ierarhizare.	Învățarea se realizează prin cooperare.
Evaluarea	Vizează măsurarea și aprecierea cunoștințelor (ce știe elevul).	Vizează măsurarea și aprecierea competențelor (ce poate să facă elevul cu ceea ce știe).
	Pune accent pe aspectul cantitativ (cât de multă informație deține elevul).	Pune accent pe elementele de ordin calitativ (valori, atitudini).
	Vizează clasificarea „statică“ a elevilor.	Vizează progresul în învățare la fiecare elev.

De fapt, diferența dintre didactica tradițională și cea actuală constă în modul de concepere și organizare a situațiilor de învățare (riguros dirijate în primul caz și având autonomie de diferite grade în cel de-al doilea). Altfel spus, o strategie este legitimă sau ilegitimă nu în general, ci potrivit unor circumstanțe concrete. Profesorul eficace este acela care știe să selecționeze, să combine, să varieze diferitele metode, alegând strategii adecvate.

6. Manualele alternative: o soluție pentru diversificarea demersului didactic?

Manualele alternative sunt un semn al *normalizării* școlii în direcția democratizării învățării. Nu este vorba aici nici de anarhie (pentru că manualele reflectă programa școlară care prevede ceea ce este comun pentru toți elevii, asigurându-se astfel egalitatea șanselor), nici de demagogie importată din Occident (pentru că manualele alternative au existat și în perioada interbelică în România).

Manualele alternative sunt necesare pentru că nici învățătorii/profesorii nu sunt identici și nici elevii. Nu există elevul „în general“, neutru, unul și același, căruia să-i

prescriem o evoluție standard în școală; neurobiologia și psihologia demonstrează diferențele individuale ale fiecăruia dintre noi (abilități diferite, ritmuri diferite, interese diferite, chiar tipuri diferite de „inteligențe“). În acest sens, o societate modernă trebuie să-și propună valorizarea potențialului fiecăruia, nu numai pentru că acesta este un ideal respectabil, ci și pentru că are nevoie de cetățeni bine formați și eficienți. Din această perspectivă, primează formarea unor competențe, a cunoașterii de tip procedural care permite asimilarea de noi informații și operarea cu acestea, iar nu simple acumulări de cunoștințe, ca în didactica tradițională.

Cum se realizează această mutație în fapt? Curriculumul fiecărei discipline preia competențele generale necesare specialistului unui domeniu și le traduce în termeni didactici (asigurând *progresia* de cunoștințe și competențe de la un an la altul și operând *reducțiile* necesare transferării unui domeniu de cunoaștere într-o disciplină școlară). Se definește astfel un parcurs școlar care pune un semn de non-identitate între domeniul de cunoaștere (exterior școlii) și disciplina școlară. Programa școlară nu poate fi și nu are de ce să fie tabla de materii a unui tratat de specialitate. Ca urmare, programele școlare actuale definesc în termeni generali informațiile necesare pentru formarea intelectuală, fără a mai preciza timpul (unic) necesar asimilării fiecărei unități de conținut. Rămâne la latitudinea autorului de manual și a învățătorului/profesorului să organizeze instruirea în funcție de obiectivele și conținuturile prevăzute în programele școlare și de propriile opțiuni privind *progresia*, abordarea metodologică și interesele elevilor. Din acest demers, rezultă necesitatea manualelor alternative și a stimulării inițiativei și a creativității la nivelul practicii școlare.

Ce înseamnă de fapt existența unui manual unic? Înseamnă că cineva posedă cunoașterea exactă a ceea ce trebuie învățat și cum trebuie învățat de către toți elevii la o anumită disciplină, într-o anumită clasă. La nivelul actual de acumulare a informației este greu de crezut că o autoritate poate produce fie și numai o *image* corectă și fidelă a unui domeniu de cunoaștere. În momentul în care acest domeniu este transferat în școală ca obiect de studiu, lucrurile devin chiar mai complicate; acesta nu poate fi transpus, pur și simplu, în absența didacticii. Iar didactica modernă – didacticile, întrucât din perspectiva științelor cogniției este vorba de o didactică specifică fiecărei discipline – legitimează manualele alternative. Și nu în ultimul rând, dacă acceptăm existența diferențelor individuale între elevi, atunci, pentru o formare intelectuală adecvată este necesară o ofertă cât mai variată de instruire, capabilă să vină în întâmpinarea diferitelor interese, nevoi, ritmuri, stiluri etc.

Prezentăm sintetic mai jos diferențele esențiale dintre manualele tradiționale și cele moderne:

<i>Manualul tradițional</i>	<i>Manualul modern</i>
Operează o selecție rigidă a conținuturilor, din care rezultă un ansamblu fix de informații, vizând o tratare amplă, de tip academic.	Operează o selecție permisivă a conținuturilor, din care rezultă un ansamblu variabil de informații, în care profesorul și elevul au spațiu de creație.
Informațiile sunt prezentate ca interpretare standardizată, închisă, universal valabilă și autosuficientă. Informațiile constituie un scop în sine.	Informațiile sunt prezentate astfel încât stimulează interpretări alternative și deschise. Informațiile constituie un mijloc pentru formarea unor competențe, valori și atitudini.
Oferă un mod de învățare care presupune memorarea și reproducerea.	Oferă un mod de învățare care presupune înțelegerea și explicarea.
Reprezintă un mecanism de formare a unei cunoașteri de tip ideologic.	Reprezintă un mecanism de stimulare a gândirii critice.

Desigur, în mod concret, un anumit manual se regăsește la confluența câtorva dintre delimitările formulate mai sus. Având șansa opțiunii, învățătorul/profesorul poate alege, pentru sine și pentru elevii pe care îi formează, varianta cea mai adecvată.

7. Curriculum la decizia școlii: puterea școlii?

Curriculumul la decizia școlii (CDS), prin dreptul de a lua decizii conferit unității școlare, devine emblema *puterii reale* a acesteia. Această putere, derivată din libertatea – oferită prin planul cadru de învățământ – de a decide asupra unui segment al Curriculumului național, este aceea care dă posibilitatea definirii unor trasee particulare de învățare ale elevilor.

Libertatea de decizie la nivelul școlii este consonantă cu democratizarea societății și reprezintă o șansă de adecvare la un sistem deschis, cu opțiuni multiple. Din punctul de vedere al implementării însă, CDS este un segment de mare nouitate care a indus o serie de disfuncții. Primele apărute, țin de chiar politica educațională care a redus în fiecare an – de la lansarea proiectului de plan cadru și ulterior a planului cadru – numărul de ore alocat CDS. Aceasta s-a întâmplat ca urmare a intervenției diverselor grupuri de presiune care, prin suprimarea plajei orare, au redus posibilitatea unor tipuri de CDS tocmai la disciplinele pe care încercau să le protejeze și în numele cărora au acționat. Alte disfuncții au apărut la nivelul deciziei școlii, în momentul în care procesul de consultare s-a derulat formal, orele de CDS au devenit plase de siguranță pentru norme, iar programele de opțional au repetat trunchiul comun.

Dar dincolo de disfuncții, CDS rămâne o realitate a școlii de azi, realitate care și-a câștigat o serie de adepți (fapt important este că printre aceștia se numără și majoritatea elevilor) și care presupune starea de normalitate prin acceptarea diferenței. Altfel spus, CDS-ca-putere-a-școlii permite crearea unui etos propriu care conferă diferența în cadrul genului proxim „școala românească la începutul mileniului III”.

Tipuri de CDS în învățământul obligatoriu

- **Curriculum aprofundat** reprezintă, pentru învățământul general, acea formă de CDS care urmărește aprofundarea obiectivelor de referință ale Curriculumului-nucleu prin diversificarea activităților de învățare în numărul maxim de ore prevăzut în plaja orară a unei discipline. Conform Ordinului ministrului nr. 3638/ 11 aprilie 2001, aprofundarea se aplică numai în cazuri de recuperare pentru acei elevi care nu reușesc să atingă nivelul minimal al obiectivelor prevăzute de programă în anii anteriori.
- **Curriculum extins** reprezintă, pentru învățământul general, acea formă de CDS care urmărește extinderea obiectivelor și a conținuturilor din Curriculumul-nucleu prin noi obiective de referință și unități de conținut, în numărul maxim de ore prevăzut în plaja orară a unei discipline. Acesta presupune parcurgerea programei în întregime (inclusiv elementele marcate cu asterisc).
- **Opționale:**
  1. **Opționalul la nivelul disciplinei** constă fie din activități, module, proiecte care nu sunt incluse în programa școlară avansată de autoritatea centrală, fie dintr-o disciplină care nu este prevăzută ca atare în planul-cadru sau nu apare la o anumită clasă/ciclu curricular.
  2. **Opționalul la nivelul ariei curriculare** presupune alegerea unei teme care implică cel puțin două discipline dintr-o arie. În acest caz, pornind de la obiectivele-cadru ale disciplinelor, vor fi formulate obiective de referință din perspectiva temei pentru care s-a optat.

3. Opționalul la nivelul mai multor arii curriculare implică cel puțin două discipline aparținând unor arii curriculare diferite. Ca și în cazul opționalului integrat la nivel de arie, informațiile cu care elevii vor opera au un caracter complex și, ca atare, permit dobândirea de achiziții cognitive de ordin înalt (de tipul generalizării, transferului etc.).

Elaborarea programei de opțional

Pentru elaborarea programei de opțional propunem următoarea schemă de proiectare care este în acord cu modelul programelor de trunchi comun.

• Argument	
• Obiective de referință	• Activități de învățare
1	
2	
3	
...	
• Lista de conținuturi	
• Modalități de evaluare	

Pentru **Argument**, se va redacta $1/2 - 1$ pagină care motivează cursul propus: nevoi ale elevilor, ale comunității locale, formarea unor competențe de transfer etc.

Obiectivele de referință vor fi formulate după modelul celor din programa națională (al materiilor de trunchi comun), dar *nu vor fi reluări ale acestora*. Dacă opționalul ar repeta obiectivele de referință ale programei școlare a disciplinei, atunci opționalul respectiv nu ar aduce nimic nou din punctul de vedere al formării și dezvoltării unor capacități ale gândirii (ar aprofunda eventual, prin adăugarea unor conținuturi, abilitățile care se formează prin urmărirea obiectivelor din programa națională).

Un obiectiv de referință este corect formulat dacă, prin enunțul său, răspunde la întrebarea „ce poate să facă elevul?”. Dacă răspunsul la această întrebare nu este clar (ceea ce poate face elevul nu poate fi demonstrat și evaluat), atunci obiectivul este prea general definit. Pentru un opțional de o oră pe săptămână se vor defini și urmări 5-6 obiective de referință – pe care elevii urmează să le atingă până la sfârșitul anului.

Lista de conținuturi cuprinde informațiile pe care opționalul le propune ca bază de operare pentru formarea capacităților vizate de obiective. Altfel spus, sunt trecute în listă acele informații care vor fi introduse, combinate și recombinate între ele dar și cu altele învățate anterior, într-un cuvânt, acele informații care vor fi *vehiculate* în cadrul opționalului.

Ca și în cazul informațiilor prevăzute în programele obligatorii (ale disciplinelor de trunchi comun), informațiile din lista opționalului nu vor fi considerate ca un scop în sine, ci ca un mijloc pentru formarea intelectuală.

Activitățile de învățare descriu modul în care elevul va dobândi abilitățile vizate prin obiective de referință în urma unui demers de învățare.

Ca **modalități de evaluare**, vor fi menționate tipurile de probe care se potrivesc opționalului propus (de ex. probe scrise, probe orale, probe practice, referat, proiect etc.). Nu vor fi incluse în programa de opțional probele ca atare.

În cazul în care opționalul este prevăzut pentru un nivel de școlaritate sau un ciclu curricular, este necesar să fie definite și *obiective cadru* din care se *deduc*

obiectivele de referință pentru fiecare an de studiu. Altfel spus, dacă oferta cuprinde un opțional pentru mai mulți ani de studiu, se redactează câte o programă pentru fiecare an, având grijă să apară explicit progresia obiectivelor de la un an de studiu la altul.

Este recomandabil ca programa de opțional să conțină și bibliografie.

În cursul elaborării proiectului de programă sugerăm consultarea următoarei liste de întrebări ajutătoare.

Obiectivele cadru (pentru opționale care se studiază în mai mulți ani):

– se reflectă în obiective de referință?

Obiectivele de referință sunt:

- măsurabile, specifice (nu sunt formulate la modul general, ci le corespund anumite conținuturi)?
- în număr corespunzător?
- corelate cu tema opționalului?
- adecvate nivelului de cunoștințe și vârstei elevului?
- derivă din obiective cadru (dacă acestea sunt formulate)?
- unice (sau se repetă sub diferite forme)?
- altele decât în programa de trunchi comun?

Conținuturile sunt:

- corelate cu obiectivele de referință?
- altele decât în programa de trunchi comun ?
- o resursă cuprinzătoare pentru obiectivele de referință?
- organizate articulat, sistemic?
- organizate astfel încât să se cumuleze și să permită progresul?
- entități esențiale, fără contradicții?
- posibil de învățat, adaptate la experiența elevului?
- adecvate intereselor, nevoilor prezente și viitoare ale elevului?

Activitățile de învățare:

- duc la dezvoltarea capacităților propuse?
- pot fi derulate efectiv în clasă?
- presupun activitatea nemijlocită a elevului?
- permit învățarea în cooperare?

Sugerăm ca, în această perioadă de „noviciat“ în proiectarea și aplicarea CDS, să nu se treacă deocamdată în ofertă opționale pentru mai mult decât un an de zile, chiar dacă reglementările în vigoare o permit. Există riscul ca elevii și/sau profesorul să nu agreeze totuși cursul ales/propus, dar să fie nevoiți să îl parcurgă pe toată perioada de timp anunțată în ofertă. Dacă un opțional proiectat pentru un an se bucură de succes, el poate fi continuat printr-un nou proiect care va fi propus în oferta următoare.

Pentru o orientare rapidă în multitudinea de reglementări privitoare la aplicarea planurilor de învățământ, prezentăm următorul tabel, ce sintetizează documente apărute până la finele anului școlar 2000-2001.

Metodologia aplicării noului curriculum.

Proiectarea demersului didactic

De la modelul „magister dixit“ la libertatea totală a „școlii active“, de la o abordare de tip autocrat la una democratică, activitatea de predare a fost privită de curentele pedagogice ale secolului al XX-lea în maniere extrem de diverse. Înțelegem prin *predare* activitatea învățătorului/profesorului de organizare și conducere a ofertelor de învățare care au drept scop facilitarea și stimularea învățării eficiente la elevi. Pentru ca predarea să se manifeste cu adevărat în spiritul acestei accepții, ea necesită *proiectarea* – gândirea în avans a derulării evenimentelor în clasă. *Proiectarea demersului didactic* este acea activitate desfășurată de învățător/profesor care constă în anticiparea etapelor și a acțiunilor concrete de realizare a predării. Proiectarea demersului didactic presupune:

- lectura personalizată a programelor școlare;
- planificarea calendaristică;
- proiectarea unităților de învățare sau a lecțiilor.

Întrucât programele școlare centrate pe obiective nu mai asociază conținuturilor în mod univoc o alocare temporală și o anumită succesiune, prescrise fără drept de apel, rolul profesorului/învățătorului în conceperea și organizarea activității în clasă devine mult mai important. Responsabilitatea sa față de abilitățile create elevilor sporește de asemenea.

În aceste condiții este necesar ca profesorul/învățătorul să aibă o imagine de ansamblu bine conturată asupra întregului curriculum alocat unui an de studiu. Considerăm că identificarea unor teme majore și organizarea conținuturilor în jurul acestora oferă o astfel de imagine într-o manieră mult mai clară decât enumerarea unei succesiuni de lecții. De aici, opțiunea pentru organizarea procesului de învățământ în unități de învățare.

O **unitate de învățare*** reprezintă o structură didactică deschisă și flexibilă, care are următoarele caracteristici:

- determină formarea la elevi a unui comportament specific, generat prin integrarea unor obiective de referință;
- este unitară din punct de vedere tematic;
- se desfășoară în mod sistematic și continuu pe o perioadă de timp;
- se finalizează prin evaluare.

Detaliem în continuare etapele esențiale ale proiectării demersului didactic.

1. Lectura personalizată a programelor școlare

În contextul noului curriculum, conceptul central al proiectării didactice este *demersul didactic personalizat*, iar instrumentul acestuia este *unitatea de învățare*. *Demersul didactic personalizat* exprimă dreptul învățătorului/profesorului – ca și al autorului de manual – de a lua decizii asupra modalităților pe care le consideră optime în creșterea calității procesului de învățământ, respectiv, *răspunderea personală* pentru a asigura elevilor un parcurs școlar individualizat, în funcție de condiții și cerințe concrete. Noul Curriculum național accentuează faptul că documentele de proiectare didactică sunt documente administrative care asociază într-un mod personalizat elementele programei – obiective de referință, conținuturi, activități de învățare – cu

* S-a optat pentru termenul de unitate de învățare cu scopul de a accentua necesitatea unui demers didactic centrat pe elev. În literatura de specialitate, structura didactică având aceste caracteristici mai este denumită unitate de instruire sau unitate instrucțională.

Curriculum la decizia școlii în învățământul obligatoriu
– tabel sintetic –

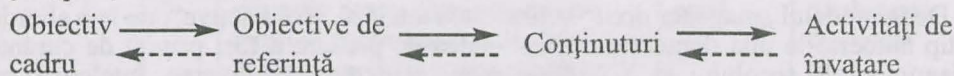
<i>Tip de CDS</i>	<i>Caracteristici ale programei</i>	<i>Regim orar</i>	<i>Notare în catalog</i>
Aprofundare	Programa pentru trunchiul comun (Se aplică în cazuri de recuperare – respectiv pentru elevi care nu au reușit să dobândească achizițiile minimale prevăzute prin programa anilor de studiu anteriori – în numărul maxim de ore al plajei orare prevăzute prin planul cadru.)	Ore din plaja orară	Aceeași rubrică din catalog cu disciplina sursă
Extindere	- <i>Obiective de referință</i> notate cu * - <i>Conținuturi</i> notate cu * (Se regăsesc în programa de trunchi comun a disciplinei.)	Ore din plaja orară	Aceeași rubrică din catalog cu disciplina sursă
Opțional la nivelul disciplinei	- <i>Noi obiective de referință</i> - <i>Noi conținuturi</i> (Noutatea este definită față de programa disciplinei de trunchi comun.)	Ore de opțional	Rubrică nouă în catalog
Opțional integrat la nivelul ariei sau opțional cross-curricular	- <i>Noi obiective</i> - complexe - <i>Noi conținuturi</i> - complexe (Noutatea este definită față de programele disciplinelor de trunchi comun implicate în integrare.)	Ore de opțional	Rubrică nouă în catalog

Conform OMEC nr. 3638/2001, în schema orară a fiecărui elev din învățământul obligatoriu trebuie să existe *minimum* o oră de opțional.

În cazul disciplinelor școlare care nu dispun de plajă orară – *Limba și literatura română* și *Limba și literatura maternă* (clasele a V-a – a VIII-a), *Limba modernă 2* (clasele a V-a – a VIII-a), *Limba latină*, *Matematică* (clasele a V-a – a VIII-a), *Fizică* (clasele a VI-a – a VIII-a), *Chimie* (clasele a VII-a – a VIII-a), *Biologie* (clasele a VI-a – a VII-a), *Istoria românilor* și *Geografia României* (clasa a VIII-a), *Istoria și tradițiile minorităților* (clasele a VI-a – a VII-a) – curriculumul la decizia școlii poate cuprinde numai ore de opțional. Acestea presupun elaborarea unei programe specifice și notarea în rubrică nouă în catalog.

alocarea de resurse (metodologice, temporale și materiale) considerată optimă de către profesor pe parcursul unui an școlar.

În acest sens, programa școlară – *element central* în realizarea proiectării didactice – nu este privită ca „tabla de materii“ a manualului sau ca un element de îngrădire pentru profesor. Ea reprezintă un document reglator în sensul că stabilește *obiective*, adică țintele ce urmează a fi atinse prin intermediul activității didactice. Programa se citește „pe orizontală“, în succesiunea următoare:

În programa școlară, fiecărui *obiectiv cadru* îi sunt asociate *obiective de referință*. Atingerea obiectivelor de referință se realizează cu ajutorul *conținuturilor*, care se regăsesc în ultima parte a programei. Învățătorul/profesorul poate opta pentru folosirea *activităților de învățare* recomandate prin programă sau poate propune alte activități adecvate condițiilor concrete din clasă (exemplele din programă au caracter orientativ, de sugestii, și nu implică obligativitatea utilizării numai a acestora în procesul didactic).

2. Planificarea calendaristică

În contextul noului curriculum, *planificarea calendaristică* este un document administrativ care asociază într-un mod personalizat elemente ale programei (obiective de referință și conținuturi) cu alocarea de timp considerată optimă de către învățător/profesor pe parcursul unui an școlar.

În elaborarea planificărilor, recomandăm parcurgerea următoarelor etape:

1. Realizarea asocierilor dintre obiectivele de referință și conținuturi;
2. Împărțirea în unități de învățare;
3. Stabilirea succesiunii de parcurgere a unităților de învățare;
4. Alocarea timpului considerat necesar pentru fiecare unitate de învățare, în concordanță cu obiectivele de referință și conținuturile vizate.

Planificările pot fi întocmite pornind de la următoarea rubrică:

Școala .....

Învățător/Profesor: .....

Disciplina .....

Clasa/ Nr. ore pe săpt./Tip de curriculum/Anul

Planificarea calendaristică

Unitatea de învățare	Obiective de referință	Conținuturi	Număr ore alocate	Săptămâna	Observații

În acest tabel:

- **Unitățile de învățare** se indică prin titluri (teme) stabilite de către profesor;
- **Obiectivele de referință** se trec cu numerele lor din programa școlară;
- **Conținuturile** selectate sunt cele extrase din lista de conținuturi a programei.
- **Numărul de ore alocate** se stabilește de către învățător/profesor în funcție de experiența acestuia și de nivelul de achiziții ale elevilor clasei.

Întregul cuprins al planificării are valoare orientativă, eventualele modificări determinate de aplicarea efectivă la clasă putând fi consemnate în rubrica **Observații**.

O planificare anuală* corect întocmită trebuie să acopere integral programa școlară la nivel de obiective de referință și conținuturi.

* În interiorul planificării anuale se poate face o demarcație între semestre. Practic, separarea între primul și cel de al doilea semestru este vizibilă prin numărul săptămânii.

3. Proiectarea unei unități de învățare

Elementul generator al planificării calendaristice este *unitatea de învățare*. Prin urmare, proiectarea la nivelul unității de învățare apare ca o etapă fundamentală a organizării demersului didactic.

Proiectul unei unități de învățare poate fi întocmit pornind de la următoarea rubrică:

Școala ..... Învățător/Profesor: .....
Disciplina ..... Săptămâna/Anul .....
Clasa .....

Proiectul unității de învățare

Unitatea de învățare .....

Nr. ore alocate .....

Conținuturi (detalii)	Obiective de referință	Activități de învățare	Resurse	Evaluare

Pentru acest tabel:

- în rubrica **Conținuturi** apar inclusiv detalieri de conținut necesare în explicitarea anumitor parcursuri, respectiv în cuplarea lor la baza proprie de cunoaștere a elevilor;
- în rubrica **Obiective de referință** se trec numerele obiectivelor de referință din programa școlară;
- în rubrica **Activități de învățare** se trec activități care pot fi cele din programa școlară, sau altele, pe care învățătorul/profesorul le consideră adecvate pentru atingerea obiectivelor propuse;
- în rubrica **Resurse** se trec specificări de timp, de loc, forme de organizare a clasei, material didactic, etc.;
- în rubrica **Evaluare** se menționează instrumentele sau modalitățile de evaluare aplicate la clasă.

Totodată, fiecare unitate de învățare se încheie cu **evaluare sumativă**.

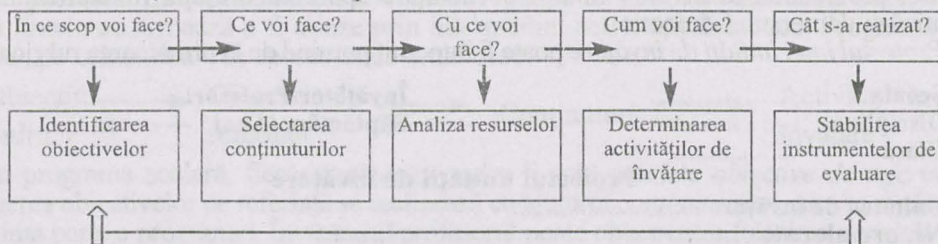
Deși denumirea și alocarea de timp pentru fiecare unitate de învățare se stabilesc prin planificare, este recomandabil ca proiectele unităților de învățare să se completeze ritmic pe parcursul unui an școlar, având în avans un interval de timp optim pentru ca acestea să reflecte cât mai bine realitatea.

În completarea tabelului, se urmărește corelarea elementelor celor cinci coloane. Practic, pe baza indicațiilor din planificare (obiective de referință și conținuturi) se fac detaliierile pe orizontală, ordonând activitățile în succesiunea derulării, raportându-le la câte un obiectiv de referință și specificând resursele necesare bunei desfășurări a procesului didactic.

Conceptul de unitate de învățare are *rolul* să materializeze conceptul *de demers didactic personalizat*, flexibilizând *proiectarea didactică* și definind în acest sens pentru *practica didactică* premise mai bine fundamentate din punct de vedere pedagogic.

Proiectul unității de învățare este gândit ca un instrument pragmatic al proiectării eficiente. De aceea, el reflectă sintetic elementele cheie ale demersului didactic profesionist. În funcție de experiența fiecărui cadru didactic, anumite elemente din proiect pot fi detaliate, sau pot fi cuprinse într-o rubrică specială.

Proiectarea unității de învățare – ca și a lecției – începe prin parcurgerea de către învățător/profesor a unor pași succesivi, care precizează elementele procesului de proiectare într-o succesiune logică. Elementele procesului sunt aceleași, oricare ar fi unitatea de învățare care trebuie proiectată.

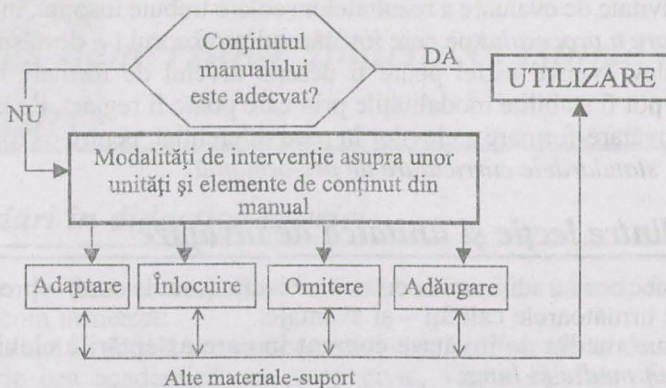

Identificarea unei unități de învățare se face prin *tema* acesteia. Stabilirea temei de către învățător/profesor pe baza lecturii programei, utilizând surse diverse, este primul pas în identificarea unităților de învățare în care va fi împărțită materia anului școlar, respectiv în organizarea unui demers didactic personalizat. Temele sunt enunțuri complexe legate de analiza scopurilor învățării, formulări fie originale, fie preluate din lista de conținuturi a programei, sau din manual, formulări care reflectă din partea învățătorului/profesorului o înțelegere profundă a scopurilor activității sale, talent pedagogic, inspirație, creativitate.

Activitățile de învățare se construiesc pe baza corelării dintre obiectivele de referință și conținuturile prevăzute prin programe și presupun orientarea către un anumit *scop*, redat prin *tema activității*. În proiectul unității de învățare, învățătorul/profesorul va alături fiecărei activități de învățare acele resurse pe care le consideră necesare pentru conceperea strategiei și realizarea demersului didactic. În momentul propunerii lor spre rezolvare elevilor, activitățile de învățare vor fi transpuse într-o anumită *formă de comunicare* inteligibilă nivelului de vârstă.

Într-o abordare pragmatică, *resursele* cuprind acele elemente care asigură cadrul necesar pentru buna desfășurare a activităților de învățare. Astfel, în funcție de propria viziune, profesorul va menționa în această rubrică forme de organizare a clasei (tipuri de interacțiuni ale resurselor umane), mijloace de învățământ, alocarea de timp, precum și orice alte elemente pe care le consideră utile în derularea scenariului didactic.

În condițiile noului curriculum, lectura programei și a manualelor nu mai este în mod obligatoriu *liniară*. Programa trebuie parcursă în mod necesar de către toți, dar ea, ca și manualele se pliază unei *citiri personale și adaptate*. Asupra conținuturilor programei învățătorul/profesorul poate interveni prin regruparea lor sub temele unităților de învățare pe care le-a stabilit. Asupra unor unități sau elemente de conținut din *manual* învățătorul/profesorul poate interveni în diferite moduri – adaptare, înlocuire, omitere, adăugare – sau poate utiliza alte materiale-suport, conform algoritmului sugerat prin schema următoare:

Proiectarea activității de evaluare se realizează concomitent cu proiectarea demersului de predare-învățare și în deplină concordanță cu aceasta. Câteva întrebări utile în proiectarea instrumentelor de evaluare sunt următoarele:

- Care sunt obiectivele-cadru și obiectivele de referință ale programei școlare, pe care trebuie să le realizeze elevii?
- Care sunt performanțele minime, medii și superioare pe care le pot atinge elevii, pentru a demonstra că au atins aceste obiective?
- Care este specificul colectivului de elevi pentru care îmi propun evaluarea?
- Când și în ce scop evaluez?
- Pentru ce tipuri de evaluare optez?
- Cu ce instrumente voi realiza evaluarea?
- Cum voi proceda pentru ca fiecare elev să fie evaluat prin tipuri de probe cât mai variate, astfel încât evaluarea să fie cât mai obiectivă?
- Cum voi folosi datele oferite de instrumentele de evaluare administrate, pentru a elimina eventualele blocaje constatate în formarea elevilor și pentru a asigura progresul școlar al fiecăruia dintre ei?

Focalizată pe unitatea de învățare, evaluarea ar trebui să asigure evidențierea progresului înregistrat de elev în raport cu sine însuși pe drumul atingerii obiectivelor prevăzute în programă. Este important să fie evaluată nu numai cantitatea de informație de care dispune elevul, ci, mai ales, ceea ce poate el să facă utilizând ceea ce știe sau ceea ce intuiește.

În acest sens, câteva aspecte pot fi avute în vedere:

- deplasarea accentului dinspre *evaluarea sumativă*, care inventariază, selectează și ierarhizează prin calificativ/notă, către *evaluarea formativă*, ce are drept scop valorificarea potențialului de care dispun elevii și conduce la perfecționarea continuă a stilului și a metodelor proprii de învățare;
- realizarea unui echilibru dinamic între *evaluarea scrisă* și *evaluarea orală*: aceasta din urmă, deși presupune un volum mare de timp pentru aprecierea tuturor elevilor și blocaje datorate emoției sau timidității, prezintă avantaje deosebite, ca: realizarea interacțiunii elev-învățător/profesor, demonstrarea stadiului de formare a unor competențe prin intervenția cu întrebări ajutătoare, demonstrarea comportamentului comunicativ și de inter-relaționare al elevului etc.;
- folosirea cu o mai mare frecvență a metodelor de *autoevaluare* și de *evaluare prin consultare, în grupuri mici*, vizând verificarea modului în care elevii își exprimă liber opinii proprii sau acceptă cu toleranță opiniile celorlalți, capacitatea de a-și susține și motiva propunerile etc.

În raport cu *momentele realizării evaluării*, în planificarea unității de învățare, în cuprinsul spațiului delimitat pentru o oră apar specificații de evaluare inițială, formativă sau sumativă, iar la finalul unității de învățare este prevăzută o oră de evaluare sumativă.

Fiecare activitate de evaluare a rezultatelor școlare trebuie însoțită, în mod sistematic, de o *autoevaluare a procesului* pe care învățătorul/profesorul l-a desfășurat cu toți elevii și cu fiecare elev. Numai astfel poate fi descris nivelul de formare a competențelor fiecărui elev și pot fi stabilite modalitățile prin care poate fi reglată, de la o etapă la alta, activitatea de învățare-formare a elevilor în mod diferențiat, pentru ca toți elevii să poată atinge, în final, *standardele curriculare de performanță*.

4. Relația dintre lecție și unitatea de învățare

Față de proiectarea tradițională centrată pe lecție (ora de curs) – proiectarea *unității de învățare* are următoarele calități – și avantaje:

- creează un mediu de învățare coerent în care așteptările elevilor devin clare *pe termen mediu și lung*;
- implică elevii în „proiecte de învățare personale“ pe termen mediu și lung – rezolvare de probleme complexe, luare de decizii complexe – cu accent pe explorare și reflecție;
- implică învățătorul/profesorul într-un „proiect didactic“ pe termen mediu și lung, cu răgaz pe ritmurile de învățare proprii ale elevilor;
- dă perspectivă lecțiilor, printr-o relație neliniară între ele, situându-le în secvențe diferite ale unității de învățare.

Proiectul de lecție – conceput ca document separat – este recunoscut ca o formalitate consumatoare de timp și energie. Proiectul unei unități de învățare conține suficiente elemente pentru a oferi o imagine asupra fiecărei ore. Ca urmare, în tabelul care sintetizează proiectarea unității de învățare *se pot delimita prin linii orizontale (punctate) spațiile corespunzătoare unei ore de curs*. Astfel, pentru fiecare lecție, proiectul unității de învățare oferă date relevante referitoare la elementele de conținut și obiectivele de referință vizate la care se raportează anumite activități de învățare; totodată, sunt indicate resurse materiale, forme de organizare a clasei etc., pentru fiecare activitate precum și instrumente de evaluare necesare la nivelul lecției (orei).

Lecția este înțeleasă ca o *componentă operațională (Cum?)* pe termen scurt a unității de învățare. Dacă unitatea de învățare oferă înțelegerea procesului din perspectivă strategică, lecția oferă înțelegerea procesului din perspectivă operativă, tactică. Proiectul unității de învățare trebuie să ofere o derivare simplă a lecțiilor componente. Ca urmare, trecerea de la unitatea de învățare – o entitate supraordonată – la o lecție componentă trebuie să permită o „replicare“ în același timp funcțională (*De ce?*), structurală (*Cu ce?*) și operațională (*Cum?*) a unității de învățare, la o scară temporală mai mică și într-un mod subordonat. Acest mod de tratare orientată către scopuri precise caracterizează organizarea atât a unității de învățare cât și a lecției.

Proiectarea demersului didactic la istorie - exemplificări

1. Noi abordări în didactica istoriei

Dezvoltările de dată recentă din domeniul istoriei ca obiect de studiu pot fi rezumate după cum urmează:

- Istoria studiată în școală are caracteristici care o diferențiază de alte „istorii“, în mod deosebit de cea academică: are scop civic, vârsta elevilor afectează selecția conținutului și a modalităților de predare, este influențată de „așteptările“ societății și de domeniul politic. De aceea, de câte ori au loc schimbări la nivel de curriculum au loc dezbateri furtunoase pentru obținerea unui consens al societății în legătură cu schimbările intenționate.

- Școala nu este singura care oferă surse de cunoaștere în domeniul istoriei. Alte surse influente sunt: familia, grupul de vârstă, comunitatea, mijloacele tehnologice de comunicare, mass-media.

- Acceptarea pedagogiei centrate pe elev a determinat schimbarea de loc și pondere între informație și formație. Cognitivismul a revoluționat toate disciplinele școlare dând naștere didacticilor specializate care vizează formarea de capacități specifice fiecărui domeniu.

- Problema caracterului relativ al informației istorice: accesul la sursele istorice și implicarea subiectivă a cercetătorului pot modifica demersul științific și rezultatele acestuia.

Consecințele acestor noi dezvoltări sunt posibil de urmărit la nivelul programelor școlare și al manualelor care dezvoltă aceste programe: obiective care pun în centrul atenției lucrul cu sursele istorice, punct de plecare în investigarea și interpretarea faptelor, activități de învățare centrate pe un demers activ; în planul conținuturilor avem de-a face, pe de o parte, cu o abordare tematică a conținuturilor, iar pe de altă parte, cu niveluri diferite de profunzime a conținuturilor din programe, care se manifestă sub formă de secvențe tematice, studii de caz, lecții de sinteză.

Programele școlare prezintă conceptele esențiale, problematica, temele, perioadele și abordări istoriografice diverse referitoare la conținutul propus, toate acestea contribuind la formarea intelectuală a elevilor. Modul în care sunt concepute programele răspunde unei duble exigențe: de a fi un punct de plecare similar pentru toți profesorii și, pe de altă parte, de a-i incita la interpretarea și adevărarea lor condițiilor specifice în care lucrează. Un exemplu poate fi relevant. În istorie, una dintre temele de mare interes este istoria vieții cotidiene. Este interesantă nu doar pentru că permite o varietate de instrumente de investigație, dar și pentru că oferă posibilitatea de a observa și împărtăși experiențe referitoare la probleme sensibile și controversate. Această temă este foarte viu dezbătută astăzi. Istoria vieții cotidiene oferă elevilor posibilitatea de a studia despre tradiții, viață urbană, viață rurală, rolul femeii în societate, viața copiilor, acțiunile, ideile și credințele oamenilor din trecut în scopul de a înțelege lumea în care trăiesc. Programele școlare pentru clasele a V-a – a VIII-a conțin asemenea teme sau elemente de conținut: „lumea urbană și lumea rurală în Evul mediu“, „mediul și oamenii“ (clasa a VIII-a), „exploatarea resurselor naturale în Orientul Antic“, „resurse agricole și materii prime în lumea romană“ (clasa a V-a), „omul și mediul în epoca modernă“, „oraș și sat în contextul exploziei demografice“, „literatura și viața cotidiană“, „noi descoperiri științifice și tehnice și consecințele lor“, „lumea în pragul mileniului III“ (clasa a VII-a).

2. Centrarea demersului didactic asupra elevului

Orientarea demersului didactic asupra elevului este susținută de mai multe elemente prezente în programele școlare.

Concepția care a stat la baza elaborării programelor acordă roluri-cheie obiectivelor și activităților de învățare; acestea contribuie la transformarea elevului din obiect și/sau subiect al demersului didactic în actor principal al acestuia.

Obiectivele vizează sursele istorice, terminologia și vocabularul de specialitate, înțelegerea, reprezentarea și interpretarea timpului, a spațiului, a faptelor și a proceselor istorice. Ele contribuie la dezvoltarea unei atitudini pozitive, deschise spre perspectivele multiple asupra istoriei, spre acțional și civism.

Activitățile de învățare se asociază obiectivelor în ideea de învățare activă, de deplasare a demersului de învățare de la expositiv (în care profesorul este actor central) la acțional (în care elevul participă la învățare). Activitățile sugerate de programă oferă posibilitatea unor abordări flexibile și deschise ale elementelor de conținut, creează motivație și oferă satisfacție în învățare.

Conținuturile reprezintă suportul informațional dominant prin care pot fi realizate obiectivele. Prin modul de organizare, acestea se detașează de o abordare de tip enciclopedic în favoarea unei oferte diverse, organizată tematic.

Resursele didactice (manuale, mijloace audio-vizuale, soft educațional etc.) și sursele din care învață elevul (școală, familie, grup de vârstă, viața cotidiană, mass-media și altele) reprezintă premise importante în conceperea și proiectarea demersului didactic, fiind elemente ale contextului educațional în care se utilizează programele școlare. Identificarea și/sau conceperea de către profesor și elevii săi a unor resurse didactice reprezintă un exercițiu necesar în formarea și dezvoltarea unor capacități și atitudini esențiale.

3. Rolurile profesorului

Pomind de la caracteristicile generale ale demersului didactic centrat pe activități de învățare, în activitatea curentă a profesorului de istorie pot fi identificate următoarele roluri:

1. creator de curriculum: creează situații de învățare pornind de la programa școlară (curriculum intenționat), dezvoltă programa școlară, mediază relația elevului cu sursele de învățare specifice istoriei, proiectează CDS;

2. consilier: încurajează stilurile și parcursurile individuale de învățare, susține dezvoltarea aptitudinilor personale, oferă instrumente de autocunoaștere, îndrumă elevul către viața profesională;

3. moderator: moderează relațiile dintre elevi din perspectiva comunicării și a comportamentului civic;

4. partener: colaborează cu fiecare elev sau cu grupul de elevi în realizarea demersului didactic;

5. evaluator: propune criterii de evaluare, monitorizează activitatea de evaluare a produselor activității, proiectează demersuri diagnostice;

6. model: se comportă exemplar în acțiunea de proiectare, structurare și valorificare a curriculumului.

4. Repere în proiectarea didactică la istorie

4.1. Proiectarea didactică la clasa a IV-a

Scopul studierii istoriei la clasa a IV-a este familiarizarea cu domeniul istoriei prin mijloace adecvate vârstei elevilor; clasa a IV-a reprezintă prima etapă a antrenamentului pentru formarea unor capacități și atitudini legate de domeniul umanist, în general, și istoric, în special. Elementele de noutate ale programelor vizează, printre altele, corelarea și integrarea cu obiectele de studiu din aria curriculară „Om și societate“, realizarea unei „oferte de cunoaștere“ cuprinzând toate dimensiunile istoriei (culturală, economică, socială, politică).

4.1.1. Lectura programei

Utilizarea programei școlare presupune înțelegerea locului pe care îl ocupă fiecare element component în proiectarea didactică. Astfel, fiecărui obiectiv cadru îi sunt asociate mai multe obiective de referință, iar acestora le sunt asociate activități de învățare propuse prin programă. De exemplu, la clasa a IV-a, obiectivului cadru „Investigarea și interpretarea faptelor și a proceselor istorice“ îi sunt asociate obiectivele de referință „să descrie într-o manieră simplă și clară un fapt/proces istoric folosind surse istorice indicate“, „să observe și să compare fapte istorice, punând în evidență schimbările survenite“, „să aprecieze înțelesurile diferite pe care le dau oamenii evenimentelor“. Activitățile de învățare propuse sunt:

- folosirea compunerii, povestirii, dramatizării pentru prezentarea unui fapt istoric;
- citirea și comentarea unor texte și imagini;
- alcătuirea unui dosar tematic;
- discuții pe teme istorice.

Conținuturile învățării sunt organizate în trei mari teme: „Cum cunoaștem trecutul“, „Omul și mediul geografic“, „Să cunoaștem trecutul țării“. Opțiunea pentru organizarea tematică a conținutului are ca punct de plecare apartenența istoriei la aria curriculară și noile tendințe în didactica istoriei – echilibrarea raportului local-național-regional în istorie, abordarea tuturor domeniilor de cunoaștere, rolul tot mai important al elementelor de istorie socială și culturală.

4.1.2. Planificarea calendaristică

Acest instrument didactic este conceput de către învățător. El oferă o imagine asupra modului de punere în aplicare a programei pe durata unui an școlar, ținând cont de contexte didactice specifice (număr de ore, nivel al clasei, resurse didactice etc.).

Planificările calendaristice pot fi întocmite pornind de la următoarea rubricăție:

<i>Unitatea de învățare</i>	<i>Obiective de referință</i>	<i>Conținuturi</i>	<i>Nr. ore</i>	<i>Săptămâna</i>	<i>Obs.</i>
-----------------------------	-------------------------------	--------------------	----------------	------------------	-------------

Planificare calendaristică la clasa a IV -a

(fragment)

Timp alocat: 0,5 ore săptămânal

<i>Nr. crt.</i>	<i>Unități de învățare</i>	<i>Obiective de referință vizate</i>	<i>Număr de ore alocate</i>	<i>Săptămâna</i>	<i>Obs.</i>
1.	Să cunoaștem trecutul familiei și al localității		2	1-2	
2	Strămoșii noștri		3	3-5	va fi posibilă integrarea istoriei minorităților naționale, rădăcinile îndepărtate ale diverselor minorități
3.	Formarea poporului român și a limbii române		3	6-8	
4.	Țara Românească, Moldova și Transilvania în secolele XIV-XVIII		4	9-12	

4.1.3. Proiectul unei unități de învățare – exemplu

Unitate de învățare: **ȚARA ROMÂNESCĂ, MOLDOVA ȘI TRANSILVANIA
ÎNTRE SECOLELE AL XIV-LEA ȘI AL XVIII-LEA**

Timp: 6 ore (5+1)

<i>Detalii de conținut</i>	<i>Obiectiv de referință</i>	<i>Activități de învățare</i>	<i>Resurse</i>	<i>Evaluare</i>
1. Locuitorii satelor și ai orașelor (modul de viață, ocupații, locuință, hrană, îmbrăcăminte)	1.2	Alcătuirea unei axe cronologice Descrierea modului de viață în familie și în localitatea natală descrierea unor sărbători și obiceiuri locale	Manuale Activitate frontală Activitate individuală <i>2 ore</i>	Verificarea activității individuale
2. Personalități politice și activitatea lor; viața la curtea domnească, ctitoriile, politica internă, politica externă (Mircea cel Bătrân, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, C. Brâncoveanu, D. Cantemir, Constantin Mavrocordat)	2.1	Recunoașterea unor surse istorice Identificarea informației folosind întrebări ajutătoare	Manuale Atlase istorice Hărți incomplete <i>1 oră</i>	Observare sistematică
	3.1 1.2.	Povestirea conținutului unui text istoric folosind un plan de idei Completarea / situarea unor informații istorice pe hărți Repovestirea unor legende Alcătuirea unei axe cronologice	Manuale Culegeri de texte Povestiri istorice <i>1 oră</i>	
	4.2	Alcătuirea unor enunțuri folosind termeni istorici	Manuale Dicționare Activitate de grup	
Evaluare			1.2, 2.1, 3.1, 4.2 Probă scrisă	

Evaluare – probă scrisă: itemi obiectivi și semiobiectivi, compunere

Descriptori de performanță:

1.2 Elevul ordonează cronologic evenimentele istorice studiate; Descrie un fapt / proces istoric folosind surse istorice indicate.

Probe de evaluare:

- Prima unire a Țărilor Române s-a împlinit în timpul voievodului (domnitorului):
  - a) C. Brâncoveanu
  - b) Mihai Viteazul
  - c) Mircea cel Bătrân
  - d) Vlad Țepeș
- Înfruntarea dintre Ștefan cel Mare și Mahomed al II-lea din anul 1475 s-a desfășurat în locul numit .....
- Compunere cu tema: „Călătorie imaginară în Țările Române“
  - Traseu: Suceava-Iași-Brașov-Târgoviște-București
  - Cuvinte de sprijin: domn, curte domnească, ctitorie, biserică, oraș, meșteșuguri, negustori

4.1.4. Curriculum la decizia școlii – exemplu

Denumirea opționalului: Obiceiuri și tradiții locale

Tipul: opțional la nivelul ariei curriculare „Om și societate“

Argument

Acest curs opțional oferă elevilor posibilitatea de a se familiariza cu elemente de port, obiceiuri, tradiții, credințe, valori specifice comunităților în care trăiesc. De asemenea, cursul oferă posibilitatea de a se însuși cunoștințe de istorie locală folosind categorii specifice de surse istorice. Este un prim moment în care elevii pot face cunoștință cu un domeniu de interes al istoriei: cel legat de istoria vieții cotidiene.

<i>Obiective de referință</i>	<i>Exemple de activități de învățare</i>
La sfârșitul anului, elevul va fi capabil: <ul style="list-style-type: none"> • să identifice surse istorice referitoare la istoria locală • să compare obiceiurile locale actuale cu cele tradiționale • să identifice ocupații locale și unelte de muncă folosite în localitatea natală • să înțeleagă semnificația sărbătorilor și a tradițiilor în viața oamenilor • să manifeste interes pentru cunoașterea și conservarea valorilor culturale locale	Pe parcursul anului, se recomandă: <ul style="list-style-type: none"> Vizite la muzee, arhive, monumente locale Discuții despre trecutul familiei Participarea la sărbători și ceremonii locale Analiză de imagini referitoare la activități economice (munca la câmp, meșteșuguri, târguri) Descrierea unor unelte folosite de familie sau comunitate Realizarea de reportaje și interviuri cu oameni din sat Prezentarea unor relatări din scrierile călătorilor prin zona respectivă Lectura unor pasaje din monografiile ale localităților Expoziție de cărți poștale, desene, realizarea unui album

Conținuturi

Tradiții și obiceiuri legate de principalele momente ale vieții: nașterea, botezul, nunta
Portul local (costume, obiecte de podoabă etc.)

Sărbători și obiceiuri legate de anotimpuri și muncile agricole

Sărbători religioase

Modalități de evaluare

Portofoliul (fișe de lectură, desene, comentarii)

Autoevaluarea

Observarea sistematică a elevilor

Resurse

Monografii, albume, înregistrări video, cărți poștale.

4.2. Proiectarea didactică la clasele a V-a – a VIII-a

4.2.1. Lectura programei

Utilizarea programei școlare presupune înțelegerea locului pe care îl ocupă fiecare element component în proiectarea didactică. Astfel, fiecărui obiectiv cadru îi sunt asociate mai multe obiective de referință, iar acestora le sunt asociate activități de învățare propuse prin programă. De exemplu, la clasa a V-a, obiectivului cadru „Cunoașterea și interpretarea surselor istorice” îi sunt asociate obiectivele de referință „să identifice și să descrie o sursă istorică”, „să folosească informații provenite din mai multe surse istorice”, iar pentru clasele care optează pentru 2 ore/săpt. „să folosească datele dintr-un document pentru a-l situa în spațiu și timp”. Activitățile de învățare propuse sunt:

- studierea și descrierea izvoarelor arheologice;
- citirea și comentarea izvoarelor documentare;
- analiza unui document folosind un plan dat (activitate recomandată pentru varianta de curriculum extins).

Profesorul are libertatea de a identifica și alte activități care pot contribui la realizarea obiectivelor, multe dintre ele aflându-se în manualele școlare sau în auxiliare didactice.

Elementele/unitățile de conținut se regăsesc în ultima parte a programei. Conținuturile sunt mijloace prin care pot fi atinse obiectivele și sunt prezentate pe două paliere:

- „termenii, conceptele și problemele de atins” indică problemele cheie care caracterizează o temă și pot structura acțiunea didactică;
- „conținuturi”, care propun o concretizare a opțiunilor prezentate la nivel anterior sub forma unei unități didactice („lecție” sau „grup de lecții”); acest nivel se află cel mai „aproape” de elev. Studiile de caz reprezintă exemplificări ale unor teme generale sau ocazii de învățare prin descoperire în ceea ce privește modalitățile de scriere a istoriei.

Obiectivele de referință pot fi realizate prin intermediul mai multor unități de conținut.

4.2.2. Planificarea calendaristică

Acest instrument didactic este conceput de către profesor. El oferă o imagine asupra modului de punere în aplicare a programei pe durata unui an școlar, ținând cont de contexte didactice specifice (număr de ore, nivel al clasei, resurse didactice etc.).

Planificările calendaristice pot fi întocmite pornind de la următoarea rubricăție:

<i>Unitatea de învățare</i>	<i>Obiective de referință</i>	<i>Conținuturi</i>	<i>Nr. ore</i>	<i>Săptămâna</i>	<i>Obs.</i>
-----------------------------	-------------------------------	--------------------	----------------	------------------	-------------

Planificare calendaristică la clasa a VI-a

(fragment)

Timp alocat: 2 ore săptămânal

<i>Nr. crt.</i>	<i>Unități de învățare</i>	<i>Obiective de referință vizate</i>	<i>Nr. de ore alocate</i>	<i>Săptămâna</i>	<i>Obs.</i>
1	Societatea medievală a) Viața cotidiană: satul și orașul b) Structuri și categorii sociale c) Cultura medievală: educația, literatura, arhitectura	1.2 2.2 3.2 4.1 5.1	4	1-2	
2	Harta politică în prima jumătate a mileniului II a) Harta politică a lumii la anul 1000 b) Statele medievale	1.1 2.1 3.3	8	3-6	
3.	Europa creștină și lumea musulmană a) Biserica creștină b) Lumea musulmană c) Creștini și musulmani în secolele XI-XV	1.1 2.1 3.2 4.2	5	7-9	

4.2.3. Proiectarea unităților de învățare la clasele a V-a – a VIII-a

Structurarea unităților de învățare reprezintă o activitate de reorganizare a elementelor componente ale programei dintr-o perspectivă personală, cu respectarea elementelor prin care se definește conceptul de unitate de învățare (vezi *supra* Partea a II-a). Viziunea personală implică luarea în considerare a tuturor elementelor care caracterizează un mediu favorabil învățării (interesele elevilor, sursele multiple de învățare și informare, achizițiile anterioare, resursele didactice, calitățile personale ale profesorului, aspectele specifice mediului școlar de învățare etc.). Identificarea, structurarea și ordonarea unităților de învățare se realizează la începutul anului școlar și se consemnează în planificarea calendaristică. Pentru structurarea unităților de învățare profesorul trebuie să aibă în vedere mai multe elemente:

- numărul de ore alocat pe săptămână (având în vedere faptul că Planul-cadru prevede plajă orară pentru clasele a V-a – a VII-a);
- integrarea tuturor elementelor componente ale programei; de exemplu, componenta conținuturi este prezentată pe cele două niveluri de explicitare (cel al conceptelor și problemelor de atins, care este mai abstract și cel al conținuturilor propriu-zise);
- proiectarea unor activități de învățare într-o succesiune adecvată parcursului învățării (incluzând elemente de diferențiere, învățarea prin cooperare etc.) și o indicare clară a pașilor pentru acele strategii didactice complexe precum investigația, proiectul, jocul de rol, dezbateră;

- identificarea unor forme de evaluare relevante;
- inventarierea celor mai adecvate resurse.

Există câteva posibile dificultăți în proiectarea demersului didactic centrat pe elev, toate remediabile printr-o riguroasă proiectare didactică:

- fragmentarea discursului didactic;
- criza de timp datorată dezechilibrului dintre oferta de cunoaștere, încă foarte mare și timpul de instruire disponibil;
- oferta, încă limitată, de resurse didactice;
- sursele multiple de învățare de care dispune elevul.

Clasa a V-a Unitate de învățare: **ORIENTUL ANTIC**

Număr de ore: 6 (5+1)

Proiectul unității de învățare

<i>Detalii de conținut</i>	<i>Obiectiv de referință</i>	<i>Activități de învățare</i>	<i>Resurse</i>	<i>Evaluare</i>
1. Omul și mediul. Caracteristici ale mediului geografic în Orient, influențe ale mediului asupra vieții oamenilor (mod de viață – ocupații, locuințe, hrană, îmbrăcăminte)	1.2	Lecturarea hărții geografice pentru a identifica relieful și marile fluvii Lectura unor pasaje ale autorilor antici referitoare la mediul geografic	Activitate individuală, apoi frontală Manuale Atlas istoric și atlas geografic <i>1 oră</i>	Observarea sistematică Temă pentru acasă
2. Popoarele Orientului antic: localizare, elemente de civilizație (tehnică, scriere, invenții)	2.1	Lecturarea imaginilor din manual Comentarea unor diapozitive Identificarea de surse de informare despre Orientul antic în biblioteca personală / a școlii	Manuale Diapozitive Activitate de grup, apoi activitate frontală <i>1 oră</i>	Verificarea temei pentru acasă
3. Organizarea comunităților orientale (orașe, orașe-state, regate, imperii); personalități	2.2	Lecturarea de texte despre mediul geografic Identificarea unor reguli și norme de organizare socială în texte cu caracter juridic Descrierea suveranului folosind texte și imagini	Manuale Culegeri de texte Cărți despre Orientul antic Diapozitive, filme Albume Activitate de grup <i>1 oră</i>	Verificarea fișelor de lectură

4. Moștenirea culturală a Orientului antic: religie, literatură, arhitectură, știința etc.	3.1	Alcătuirea unor machete reprezentând aspecte diverse ale civilizației Orientului antic Descrierea unui monument de arhitectură	Manuale Albume (imagine) Materiale pentru realizarea machetelor Activitate de grup	Observare sistematică
	4.1	Alcătuirea planului unei călătorii imaginare în Orientul antic Identificarea termenilor istorici în texte și dicționare	Manuale Dicționare Activitate individuală <i>2 ore</i>	
Evaluare			1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 4.1 Se evaluează prin probă scrisă	

Accastă unitate de învățare păstrează titlul unui capitol din programă dar ordonarea elementelor de conținut scoate în evidență aspectele privitoare la civilizația Orientului antic. În mod deosebit, apariția scrierii a însemnat o modificare radicală a culturii umane permițând un alt tip de raportare la trecut. Parcurgerea acestei unități de învățare ar trebui să ajute înțelegerea de către elevi a impactului de lungă durată al civilizației orientale antice asupra culturii europene. Activitățile de învățare propuse încearcă să ajute elevii să compare diverse izvoare istorice cu privire la același spațiu geografic.

Opțiunea pentru anumite obiective de referință:

- spațiul se justifică pentru că elevii sunt la începutul activității, iar spațiul geografic reprezentat de Orientul antic este mai puțin cunoscut elevilor;

- sursele istorice: elevii se familiarizează cu sursele istorice și încep să înțeleagă diversitatea lor;

- prezentarea faptelor (un început de investigație, desfășurat cu sprijinul profesorului).

Activitățile de învățare propuse au în vedere faptul că se trece de la suportul vizual (harta) la surse scrise și iconice, apoi la fapte și terminologie. Termenii sunt folosiți în context și nu ca definiții de dicționar.

Probe de evaluare:

I) Proba scrisă:

1) Citiți cu atenție enunțurile de mai jos. Dacă apreciați că enunțul este adevărat încercuiți litera A. Dacă apreciați că este fals încercuiți litera F.

„Piramida lui Keops se află în China“ (A F)

„Nilul a influențat viața persanilor“ (A F)

„Fenicienii au inventat alfabetul“ (A F)

„Codul de legi al lui Hammurabi organiza societatea babiloniană“ (A F)

2) Citiți cu atenție textul de mai jos:

„În Asiria sunt multe cetăți însemnate, dar cea mai vestită și cea mai puternică ... era Babilonul. Iată felul în care este construit. Cetatea se înalță în mijlocul unei câmpii întinse. Mai întâi, în jurul Babilonului se află un șanț adânc și lat, plin cu apă; apoi un zid lat ... Deasupra zidului acesta, pe margini, s-au făcut niște turnuri, așezate unul în fața celuilalt, cu câte o încăpere fiecare. Intervalul dintre aceste turnuri îngăduie trecerea pe acolo a unui car cu patru cai, care poate face astfel ocolul cetății. Întreg zidul are o sută de porți, toate de aramă.“

a) Transcrieți numele țării în care era plasat Babilonul de către Herodot;

b) Menționați două caracteristici ale acestui citat;

c) Precizați câte porți avea acest oraș;

d) Precizați numele sub care este cunoscut Herodot de către istorici.

II) Compunere:

Realizați o compunere cu titlul „Călătorie imaginară prin Orientul antic“, astfel încât să atingeți următoarele aspecte:

- Traseu
- Descrieri de monumente
- Dialoguri cu personalități

Clasa a VI-a Unitate de învățare: **NAȘTEREA EUROPEI MODERNE**

Număr de ore: 6 (5+1)

Proiectul unității de învățare

<i>Detalii de conținut</i>	<i>Obiectiv de referință</i>	<i>Activități de învățare</i>	<i>Resurse</i>	<i>Evaluare</i>
1. Demografie și economie: creșterea demografică și mișcări de populație	2.1.	Compararea de tabele statistice care prezintă probleme de demografie Comentarea unor texte	Manuale Culegeri de documente, hârtji Activitate de grup <i>1 oră</i>	Observare sistematică
2. Principii și valori în organizarea statului (gânditori, monarhi, documente)	3.2.	Formularea unor opinii referitoare la informații provenite din lectura textelor Identificarea unor valori exprimate în diferite enunțuri	Culegeri de documente Atlas istoric Manuale Activitate individuală <i>2 ore</i>	Se verifică tema pentru acasă
3. Principii în politica externă a statelor europene (echilibrul și rațiunea de stat)	3.3	Comentarea unor surse istorice (imagini) Formularea unor întrebări în legătură cu o problemă dată	Activitate de grup Culegeri de documente Manuale <i>1 oră</i>	Raportarea activității
4. Societatea urbană (Paris, Viena, Sankt Petersburg); viața cotidiană	4.2	Alcătuirea unor enunțuri folosind termeni istorici Descrierea vieții cotidiene dintr-un oraș folosind surse din manuale	Manuale Dicționare Activitate individuală <i>1 oră</i>	
Evaluare			2.1, 3.2, 3.3, 4.2, Se evaluează prin probă scrisă	

Unitatea de învățare este organizată în jurul principiilor și valorilor epocii moderne (manifestate în organizarea statului, în politica externă, în viața cotidiană urbană etc.)

Obiective de referință oferă elevilor posibilitatea de a utiliza informațiile (explicare, comparare, selectare).

Activitățile de învățare crează contextul favorabil inițierii unor investigații simple în legătură cu tema propusă.

Obiective de evaluare

Compară statistici și texte și formulează un punct de vedere.

Recunoaște în texte sau imagini cuvinte / expresii plastice referitoare la idei și sentimente ale oamenilor, calități, dorințe.

Identifică asociind un text cu o imagine (monument de arhitectură).

Exemplu de probă de evaluare cu itemi subiectivi

Priviți imaginea alăturată (salonul Doamnei de Geoffrin) și răspundeți la următoarele întrebări:

- Din ce categorie socială fac parte personajele din imagine?
- Ce motive credeți că îi adună pe acești oameni?
- Ce exprimă prezența femeilor la această reuniune?
- Care credeți că sunt personajele principale din această imagine?

Clasa a VII-a

Variantă pentru 2 ore/săpt.)

Unitate de învățare: **LUMEA POSTBELICĂ ȘI PROBLEMELE SALE**

Număr de ore alocate: 8 (7+1)

Proiectul unității de învățare

<i>Detalii de conținut</i>	<i>Obiectiv de referință</i>	<i>Activități de învățare</i>	<i>Resurse</i>	<i>Evaluare</i>
1. Europa în 1947 2. Modele economice: economia de piață, economia dirijistă	2.1	Compararea informațiilor provenite din surse istorice Exerciții de lectură a hărților	Manuale, Atlas istoric Culegere de texte Activitate frontală urmată de activitate individuală cu fișe de lucru <i>1 oră</i>	Observare sistematică Verificarea fișelor de lucru
3. Regimurile politice democratice și regimurile politice totalitare (1945-1989)	3.2	Identificarea cauzelor unui fapt / proces istoric pe baza surselor istorice Alcătuirea unui repertoriu de consecințe ale unor evenimente	Manuale Culegere de texte Filme Activități de grup <i>2 ore</i>	Probă scrisă cu itemi obiectivi și semiobiectivi
4. Relațiile internaționale (1945-1989)	3.3	Alcătuirea biografiei unor personalități Identificarea unor principii și valori în acțiunea personalităților	Culegere de texte Filme, albume CD-ROM Manuale <i>2 ore</i>	Prezentarea biografiilor urmată de discuții
5. Societatea informațională și influențele sale (viață cotidiană, cultură, comunicare)	5.1	Identificarea unor clișee, (formule, etichete) despre grupuri umane, popoare Formularea unei opinii personale despre sursa stereotipiilor	Manuale Culegere de texte Lucru în grup, pe bază de fișe <i>1 oră</i>	Comentarea fișelor individuale de lectură
Evaluare			2.1, 3.2, 3.3, 5.1, Se evaluează prin prezentarea și susținerea unor referate	

Tema păstrează titlul din programă dar conținuturile aferente, în marea lor majoritate prezente în programă, sunt reconfigurate pornind de la corelarea domeniilor de cunoaștere ale istoriei (modelele economice, regimurile politice, relațiile internaționale, societatea informațională) cu obiectivele de referință existente în programă. Detaliierile de conținut accentuează prezentarea și analiza celor două modele postbelice: democratic și totalitar.

Prin activitățile de învățare propuse, elevii se confruntă cu surse numeroase și diverse ca mesaj.

Unitatea de învățare: **CIVILIZAȚIA TRANSILVANIEI ÎN SEC. IX-XVIII**

Număr de ore alocate: 5 (4+1)

Proiectul unității de învățare

<i>Detalii de conținut</i>	<i>Obiective de referință</i>	<i>Activități de învățare</i>	<i>Resurse</i>	<i>Evaluare</i>
1. Izvoare istorice despre civilizația Transilvaniei	2.2	Stabilirea obiectivelor unui proiect de grup pe tema imaginii „celuilalt“	Hărți tematice	Tema pentru acasă Realizarea de axe cronologice
	2.2	Exerciții de lectură a diferitelor surse istorice	Culegeri de texte Cărți din biblioteca personală/ a școlii	
	2.2.	Utilizarea de surse de informare diferite pentru analiza unor fapte istorice (tema pentru acasă)	Activitate în grup Activitate în grup și individuală Atlas istoric	
			<i>1 oră</i>	
2. Interferențe de civilizație în perioada voievodatului și a principatului (autohtoni, cuceritori, coloniști)	2.2	Realizarea unor comentarii pentru proiect pornind de la diverse surse istorice	Activitate frontală apoi de grup Activitate individuală apoi frontală Activitate în grup	Verificarea temei pentru acasă Tema pentru acasă ⇒ finalizarea posterului
	5.3	Exprimarea opiniei personale față de abordări diferite ale imaginii celuilalt	Enciclopedie Monografii	
	3.2	Realizarea planului unei expoziții cu tema „Interferențe de civilizație“ (poster)	Albume (arhitectură, arte plastice, decorațiuni)	
			<i>2 ore</i>	
3. Modificări instituționale odată cu instaurarea stăpânirii habsburgice	3.2	Analiza comparativă a evoluției instituționale în perioada de referință	Activitate în grup Dicționar explicativ Dicționar de termeni istorici	Verificarea temei pentru acasă Alcătuirea unui glosar de termeni istorici Tema pentru acasă
			<i>1 oră</i>	
Evaluare			Se evaluează prin prezentarea și susținerea proiectului Prezentarea proiectului. Autoevaluare	

Această unitate de învățare urmărește aspecte legate de „durata lungă“ în istorie, posibil de urmărit în legătură cu evoluțiile de la nivelul civilizațiilor. Elevii au ocazia de a construi mental o imagine de sinteză asupra unei zone de civilizație. Ideea de sinteză este susținută de obiectivele de referință și de activitățile de învățare aferente. Astfel, 3.2. solicită explicit realizarea tabloului unei perioade istorice, iar 5.2. are în vedere „imaginea celuilalt“. De asemenea, 1.2. și 2.2. oferă posibilitatea de a desfășura investigații folosind diverse surse. Activitățile de învățare se corelează pentru a realiza un proiect. Unitatea de învățare oferă un exemplu pentru proiectarea altor unități de învățare referitoare la spații de istorii și civilizație.

Evaluare sumativă
TEST TIP EXAMEN DE CAPACITATE

I. Scrieți litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare din afirmațiile de mai jos:

1. Teoria imigraționistă a apărut în secolul (5 p.):
  - c) XVI
  - d) XVII
  - e) XVIII
  - f) IX
2. Basarab I a învins armata maghiară la (5 p.):
  - a) Nicopole
  - b) Posada
  - c) Rovine
  - d) Vaslui
3. Sinan Pașa a fost învins la Călugăreni de către domnitorul (5 p.):
  1. Iancu de Hunedoara
  2. Mihai Viteazul
  3. Mircea cel Bătrân
  4. Ștefan cel Mare
4. Adunarea Națională de la Blaj a adoptat programul (5 p.):
  - a. Petiția Națională
  - b. Petiția Proclamație
  - c. Prințiipiile noastre pentru reformarea patriei
  - d. Proclamația de la Islaz

II. Scrieți răspunsurile corecte care completează propozițiile de mai jos:

1. Creștinismul s-a răspândit la nordul Dunării în limba ..... (5 p.)
2. La 24 ianuarie 1859 a fost ales ca domnitor al Țării Românești ..... (5 p.)
3. În 1940 România a cedat în favoarea Bulgariei teritoriul numit ..... (5 p.)
4. În anul 1989 în România a fost înlăturat regimul politic ..... (5 p.)

III. Citiți cu atenție textul de mai jos:

„În Moldova a fost vorba cu adevărat despre o descălecare, pe când în Țara Românească întemeietorul locuia în însuși cuprinsul viitorului stat“

(Dinu C. Giurescu – „Istoria românilor“)

Pornind de la acest text, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Transcrieți termenul care definește întemeierea statelor medievale românești;
2. Precizați numele voievodului care a întemeiat statul medieval Țara Românească;
3. Menționați numele voievodului care a întemeiat statul medieval independent Moldova;

4. Explicați două deosebiri dintre întemeierea Țării Românești și cea a Moldovei.

IV.

1. Definiți următoarele noțiuni istorice: „voievodat“ și „independență“;
2. Utilizați fiecare dintre noțiunile istorice menționate în cadrul unei propoziții / fraze referindu-vă la un fapt din istoria românilor.

V. Menționați două cauze ale actului istoric de la 23 august 1944 și explicați două consecințe ale acestui eveniment.

VI. Prezentați o sinteză de o pagină cu tema: „Participarea armatei românești la războiul pentru întregirea națională“ având în vedere următoarele:

1. Menționați motivul intrării României în război (4 p.)
2. Precizați acțiunile militare ale armatei române în anii 1916-1917 (8 p.)
3. Prezentați și explicați două prevederi ale păcii de la Buftea – București din anul 1918 (6 p.)

Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu. Timpul de lucru efectiv este de 2 ore.

4.2.4 Proiecte ale unor unități de învățare pentru istoria și tradițiile minorităților

Istoria și tradițiile minorității germane

Unitatea de învățare: CUM AFLĂM DESPRE TRECUTUL LOCALITĂȚII

Clasa a VI-a

Număr de ore alocate: 5 (4+1)

Proiectul unității de învățare

<i>Detalii de conținut</i>	<i>Obiective de referință</i>	<i>Activități de învățare</i>	<i>Resurse</i>	<i>Evaluare</i>
1. Așezarea localității natale în mediul geografic	1.1.	Discuții despre numele localității, nume de familie, numele străzilor	Atlas istoric și atlas geografic Harta localității Activitate individuală, apoi frontală Obiecte vechi	Observarea sistematică Temă pentru acasă (consultarea bibliotecii personale/a școlii)
2. Surse istorice locale despre comunitatea germană	2.1.	Descrierea unor obiecte vechi		
	2.2.	Discuții cu personalități locale Vizite la monumente și/sau case memoriale Prezentarea localității natale folosind surse istorice diverse	Activitate individuală, apoi activitate frontală Monografii Surse provenind din trecutul familiei Arhiva bisericii	Verificarea temei pentru acasă
3. Grupurile de germani și așezarea lor pe teritoriul actual al României	3.2.	Exerciții de lectură a hărților Realizarea arborelui genealogic Realizarea unei cronologii	Harta României Dicționar Activitate de grup	Verificarea sarcinilor de lucru Observare sistematică
	3.1.	Compararea modului de viață al diferitelor comunități germane		
Evaluare			1.1, 2.1, 2.2, 3.2 Se evaluează prin realizarea unui pliant referitor la localitatea natală	

Unitatea de învățare se focalizează pe cunoașterea diversității surselor istorice pe baza cărora se poate reconstitui trecutul localității. Copiii vor avea posibilitatea să reflecteze asupra mediului cultural în care trăiesc (preocupările comunității, numele familiei din care provin, numele locurilor). Unitatea de învățare se finalizează cu realizarea, ca proiect de grup, a unui pliant referitor la localitatea natală.

Unitatea de învățare: **DESPOTISM ȘI ILUMINISM**

Clasa a VII-a

Număr de ore alocate: 5 (4+1)

Proiectul unității de învățare

<i>Detalii de conținut</i>	<i>Obiective de referință</i>	<i>Activități de învățare</i>	<i>Resurse</i>	<i>Evaluare</i>
1. Integrarea Transilvaniei în Imperiul Habsburgic; evenimente și personalități Consecințele integrării: migrări interne, colonizări, dezvoltarea economică (agricultura, mineritul), răspândirea catolicismului	2.2.	Comentarea textelor politice Exerciții care solicită exprimarea opiniilor	Atlas istoric, culegere de texte Activitate frontală Atlas istoric Activitate individuală	Observare sistematică Verificarea sarcinilor de lucru
2. Absolutismul luminat: - trăsăturile iozefinismului, - principalele reforme: <i>Ratio educationis</i> , edictul de toleranță, modernizarea administrativ-instituțională - memoriile lui Inochentie Micu-Klein și răscoala condusă de Horea, Cloșca și Crișan	3.1. 2.2.	Exerciții de lectură a hărților Exerciții de comparare a surselor istorice Comentariu de texte	 Culegere de texte Fișe de lucru Manuale Activitate de grup	 Verificarea sarcinilor de lucru Alcătuirea planului unei dezbateri
	1.2.	Alcătuirea biografiilor personalităților reprezentative		

1 oră

2 ore

Proiectul unității de învățare

<i>Detalii de conținut</i>	<i>Obiective de referință</i>	<i>Activități de învățare</i>	<i>Resurse</i>	<i>Evaluare</i>
1. Ce știm despre noi? Cum aflăm despre trecutul localității?	2.1.	Vizitarea localității și identificarea principalelor locuri și clădiri cu semnificație istorică Realizarea arborelui genealogic	Activitate individuală urmată de activitate frontală Harta localității <i>1 oră</i>	Observare sistematică
2. Localități și zone locuite de slovaci în România	3.2. 2.1. 3.3.	Lectura hărții României Comentarea informațiilor oferite de cărți poștale și/sau fotografii reprezentând localități cu populație slovacă Exerciții de localizare a informațiilor pe hartă	Activitate individuală Activitate individuală Harta României <i>1 oră</i>	Verificarea temei pentru acasă Verificare exerciții de completare a hărții
3. Răspândirea slovacilor în Europa	3.3.	Exerciții de localizare a informațiilor pe hartă Proiectarea itinerarului unei excursii	Atlas istoric Culegere de documente Activitate de grup <i>1 oră</i>	Observare sistematică
4. Originile îndepărtate ale slovacilor: zona de locuire, traseul migrațiilor Slovacii în contextul grupului de popoare slave	2.1. 3.3. 1.2.	Lectura hărții Europei în perioada migrațiilor Vizionarea unei casete video și comentarea informației Realizarea unei axe cronologice Recunoașterea și selectarea unor toponime și hidronime în surse diverse	Atlas istoric Casete video Activitate individuală urmată de activitate frontală Dicționare Atlas istoric <i>1 oră</i>	Observare sistematică Verificarea sarcinilor de lucru
Evaluare			Probă scrisă	

BibliografiePetre Țucra-Pribeagul, *Pietre rămase*, București, 1936Zajac, D., Haan, L., *Istoria Nădlacului vechi și nou* (Dejiny stareho a noveho Nadlaku), 1853Bujna, X., *Scurt istoric al bisericii luterane din Nădlac* (Bujna- Strucny nastin cirkev ev. Aug. V. V. Nadlaku), 1912Siracky, J. *Slovacii din diaspora* (Slovaci vo svete), 1980

Unitatea de învățare: **MIGRAREA RROMILOR****Clasa a VI-a**

Număr de ore alocate: 5 (4+1)

Proiectul unității de învățare

<i>Detalii de conținut</i>	<i>Obiective de referință</i>	<i>Activități de învățare</i>	<i>Resurse</i>	<i>Evaluare</i>
1. Primele apariții în Europa Direcții de deplasare și țări de destinație	2.1 3.1	Culegere de legende și creații folclorice locale. Participarea la evenimente tradiționale din viața comunității rrome locale, identificând elemente specific rrome. Călătorie pe hartă cu material iconografic	Activitate de grup Documente românești și străine despre rromi Legende locale, hărți <i>1 oră</i>	Observare sistematică
2. Așezarea rromilor în spațiul românesc Situția politico-economică întâlnită în Țările Române la sfârșit de sec. XIV și început de sec. XV Primele atestări documentare în Țara Românească și în Moldova	1.2 2.1. 4.1.	Confruntarea unor definiții de dicționar pe tema dată Vizitarea unor comunități rrome Studiu de izvoare documentare Compararea conviețuirii interculturale de sec. XV-XVII cu cea prezentă	Dicționare istorice și de sociologie Izvoare documentare Lucrări de specialitate Activitate frontală <i>1 oră</i>	Verificarea sarcinilor de lucru
3. Atestări documentare sub diferite etnonime Realități social-economice din epocă Perceperea rromului de către majoritar	2.1 1.2. 4.1	Studiu de izvoare documentare Alcătuirea unui vocabular cu termeni specifici rromi Realizarea unui dosar tematic de documente, fotografii, mărturii	Documente Lucrări de specialitate Alte categorii de izvoare Activitate de grup <i>2 ore</i>	Observare sistematică
Evaluare			Se evaluează dosarul tematic realizat de grup	

Bibliografie

- George Potra, *Contribuțiuni la istoricul țiganilor din România*, București, 1939
 Viorel Achim, *Țiganii din România*, București, Ed. Enciclopedică, 1998.
 Gheorghe Sarău, *Romii, India și limba rromani*, București, Ed. Kriterion, 1998.
 Mircea Itu, Julieta Moleanu, *Cultură și civilizație indiană*, București, Ed. Credis, 2001.
 A. Fraser, *The Gypsies*, Oxford UK, Cambridge, USA, 1992
 A. Gebora, *Situația juridică a țiganilor din Ardeal*, București, 1932.

5. Mijloacele de învățământ

Mijloacele de învățământ se prezintă într-un registru variat, ele putând fi construite de către profesor și/sau profesor și elevi sau pot fi procurate. Resursele didactice (manuale, mijloace audio-vizuale, soft educațional etc.) și sursele din care învață elevul (școală, familie, grup de vârstă, viața cotidiană, mass-media și altele) reprezintă premise importante în conceperea și proiectarea demersului didactic, fiind elemente ale contextului educațional în care se utilizează programele școlare. Identificarea și/sau conceperea de către profesor și elevii săi a unor resurse didactice reprezintă un exercițiu necesar în formarea și dezvoltarea unor capacități și atitudini esențiale.

Învățătorul/profesorul rămâne un element esențial în organizarea activității didactice care integrează mijloace de învățământ care favorizează învățarea. Printre avantajele folosirii mijloacelor de învățământ se numără: motivarea învățării, implicarea elevilor în învățare, urmărirea progresului în învățare.

CRONOLOGIILE

Cronologiile sunt prezentări de evenimente în succesiune temporală.

AXA CRONOLOGICĂ

Derularea timpului este prezentată printr-o axă gradată, care poate fi orizontală sau verticală. Se utilizează pentru vizualizarea datelor importante ce marchează evoluția unui subiect, înregistrând faptele în ordinea desfășurării lor.

JURNALUL

Permite înregistrarea zilnică a evenimentelor și se realizează pentru perioade scurte, dar bogate în fapte: călătorii, expediții, operațiuni militare, crize interne sau internaționale.

TABELUL CRONOLOGIC

A. Tabelul cu temă unică: Ca și axa cronologică, servește la identificarea evenimentelor importante dintr-un an decisiv, dintr-o perioadă sau etapă istorică, dintr-o evoluție. Datele sunt plasate unele după altele în ordine cronologică.

B. Tabele cu teme multiple: Se prezintă sub forma a două sau mai multe coloane verticale, fiecare coloană înregistrând evenimente dintr-un domeniu sau spațiu precis. Acest tip de cronologie implică o clasificare anterioară a evenimentelor. Lectura orizontală permite observarea simultană a derulării faptelor, realizarea de corelații, obținerea de explicații, formularea unor ipoteze, în timp ce lectura verticală oferă cronologia evenimentelor.

Exemplu:

Propunere de activitate de învățare: Citește tabelul care urmează și:

- observă derularea simultană a faptelor;
- propune corelații între evenimente;
- explică motive / cauze ale desfășurării unor evenimente;
- formulează ipoteze privind consecințele evenimentelor;
- identifică argumente pro / contra unor decizii;
- corelează prezentarea evenimentelor din tabel cu situarea lor pe hartă.

ROMÂNIA ÎN PERIOADA NEUTRALITĂȚII (1939 - 1941)
 - tabel cronologic tematic -
 (criteriul de realizare al tabelului îl constituie desfășurarea regională
 a evenimentelor)

Anul	Evenimente politice în România	Evenimente în Estul Europei	Frontul de Vest
1939	<p>7 sept – România își declară neutralitatea față de război</p> <p>21 sept. - Asasinarea de către legionari a prim-ministrului Armand Călinescu</p>	<p>1 sept. - Germania atacă Polonia. Începe al doilea război mondial.</p> <p>17 sept - URSS invadează Polonia răsăriteană</p>	<p>3 sept. - Anglia și Franța declară război Germaniei</p> <p>sept. - mai 1940 - „Războiul ciudat“</p>
1940	<p>28 iunie - România cedează Basarabia și Nordul Bucovinei URSS-ului</p> <p>30 aug. - Prin Dictatul de la Viena România este silită să cedeze Ungariei Nord-Vestul Ardealului.</p> <p>5 sept. - Generalul Ion Antonescu se instalează la putere</p> <p>6 sept. - Abdicarea lui Carol al II-lea. Mihai I devine rege în România</p> <p>14 sept. - România este proclamată „stat național-legionar“</p> <p>12 oct. - Intrarea trupelor germane în România</p> <p>23 nov. - România adera la Pactul Tripartit</p>	<p>3-6 aug. - Statele baltice devin „republici sovietice“</p>	<p>9 apr. - Invazia germană în Danemarca și Norvegia</p> <p>10 mai - Germania atacă Olanda și Belgia</p> <p>21 iunie - Capitularea Franței</p> <p>10 iulie - Începe bătălia Angliei</p> <p>iunie - Italia pornește războiul în Nordul Africii, în Libia</p> <p>17 sept. - Se anulează planul german de invazie a Angliei</p> <p>27 sept. - Germania, Italia și Japonia semnează Pactul Tripartit</p>
1941	<p>21-23 ian. - Rebeliunea legionară</p> <p>28 ian. - Se formează un nou guvern Ion Antonescu</p> <p>15 febr. - Este abrogată denumirea României de „stat național-legionar“</p> <p>- Militarizarea întreprinderilor și instituțiilor</p> <p>22 iunie - România ia parte la atacul împotriva URSS alături de Germania</p> <p>Intrarea României în cel de-al doilea război mondial</p>	<p>apr. - Invazia germană în Iugoslavia și Grecia</p> <p>22 iunie - Germania și aliații săi atacă URSS</p>	<p>apr. - Trupe germane sunt trimise în Nordul Africii să lupte alături de italieni</p>

ARBORELE GENEALOGIC

Este un tablou care prezintă filiația membrilor unei familii. Filiația (descendența) tata (mama) - fiu (fiica) este simbolizată prin linii indicatoare. Arborele genealogic pune în evidență liniile de paternitate necesare stabilirii succesiunii suveranilor sau schimbărilor în ordinea dinastică.

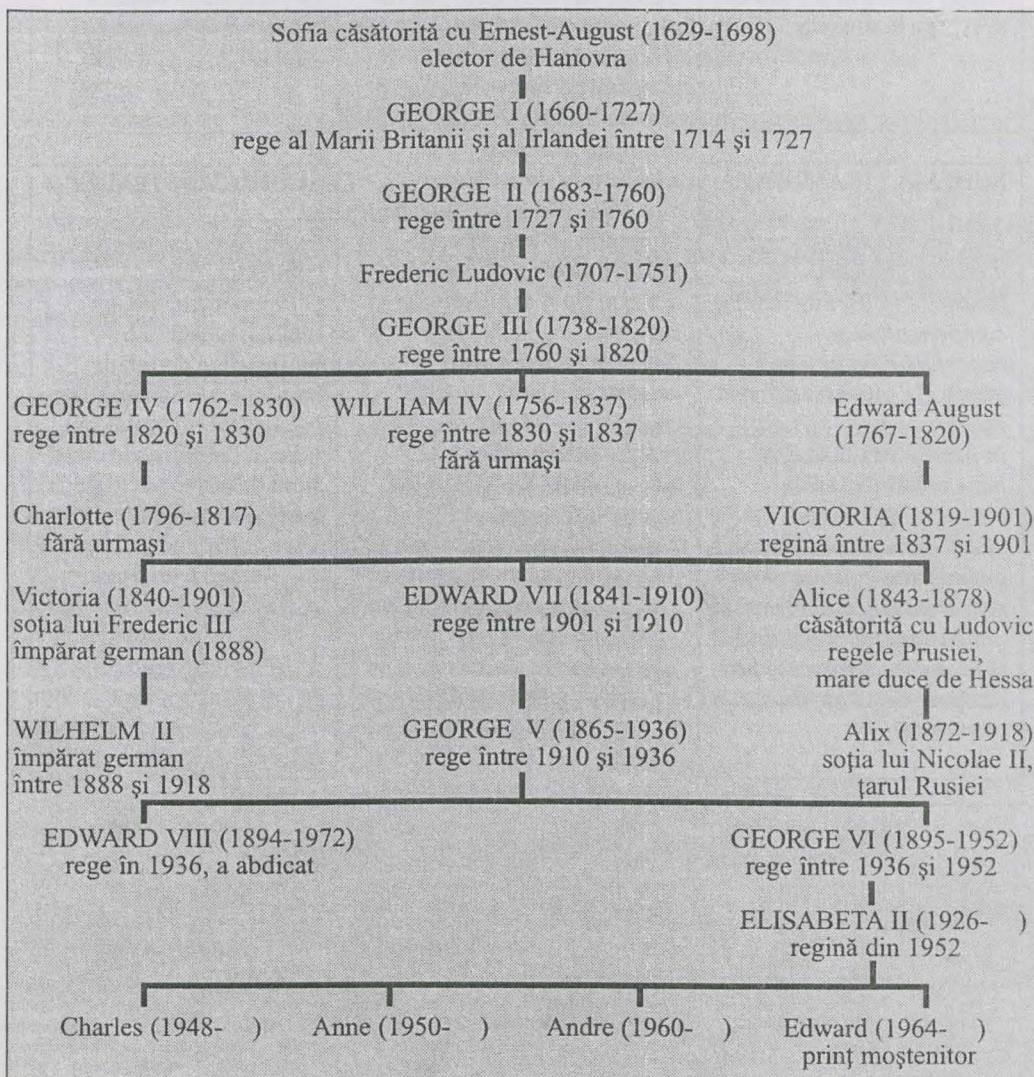
Exemplul următor indică o modalitate de a fructifica eficient într-o activitate de învățare, arborele genealogic.

Exemplu:

În anul 1714, regina Marii Britanii și a Irlandei, Anne Stuart, moare, neavând un urmaș supraviețuitor între cei șaptesprezece copii ai săi. Coroana a revenit atunci celei mai apropiate rude protestante a familiei Stuart, Sofia de Hanovra, al cărei fiu devine rege sub numele de George I.

Parcurgeți arborele genealogic simplificat al familiei de Hanovra.

1. Identificați legăturile de paternitate între suveranii care se succed după 1760.
2. Enunțați regula de succesiune pe tronul Marii Britanii și al Irlandei.
3. De ce regina Victoria poate fi supranumită „Bunica Europei“?

SCHEMELE

Schema este o reprezentare simplificată și rațională a unei realități complexe. Ea ajută la punerea în evidență a relațiilor existente între componentele acestei realități.

TIPURI DE SCHEME

SCHEMA LINIARĂ

Vizualizează realități și legături, ordinea cronologică sau succesiunea relațiilor de tip cauză-efect în evoluție. Ea poate fi organizată orizontal sau vertical și se citește de sus în jos sau de la stânga la dreapta.

SCHEMA PIRAMIDALĂ

Este reprezentarea grafică a unei organizări ierarhice în care se disting componentele și raporturile reciproce dintre ele. Aceasta schemă este organizată vertical: în partea de jos se află baza ierarhiei, iar în partea de sus vârful acesteia. Figurile geometrice utilizate pentru reprezentări au aceleași dimensiuni pe orizontală și își diminuează mărimea dinspre vârful piramidei către bază.

OBSERVAȚII UTILE

Figurile geometrice utilizate trebuie să fie simple: pătrate, cercuri, triunghiuri etc. Același tip de figură geometrică reprezintă într-o schemă componentele aceluiași domeniu.

Liniile au o intensitate variabilă sau culori diferite în funcție de importanța relației dintre componente, aceasta fiind explicată într-o legendă.

Săgețile indică sensul relației:

→ sens cronologic sau relația cauză - efect

↔ relație de reciprocitate sau de interacțiune

Cuvintele sunt scrise orizontal într-o schemă.

Dimensiunile variate ale cuvintelor pot indica o ierarhie.

Culorile au numai o valoare distinctivă, fără să indice o ierarhie.

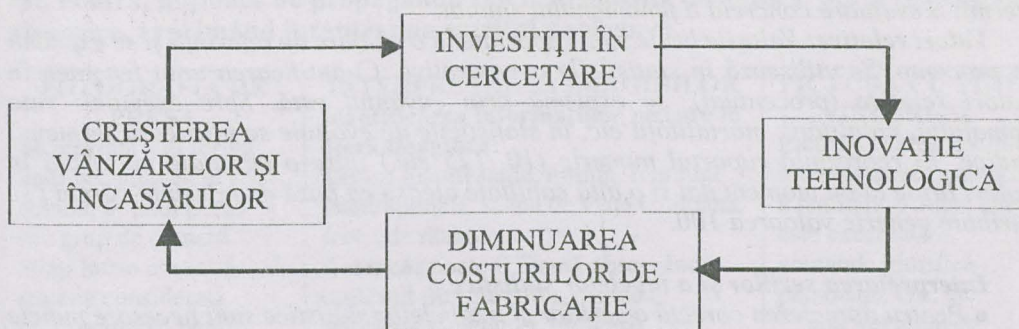
SCHEMA CIRCULARĂ

Vizualizează un proces ciclic, în care prima etapă coincide cu ultima în cadrul unei succesiuni. Ea prezintă de obicei cicluri economice, climatice sau ecologice. Se prezintă în ordinea acelor de ceasornic cu punctul de plecare sus.

SCHEMA SISTEMICĂ

Exprimă o realitate complexă, între componentele acestei realități existând o multitudine de relații interacțiuni. Schema este organizată orizontal sau vertical, regulile de citire fiind de sus în jos și de la stânga la dreapta.

Exemplu:
SCHEMA CIRCULARĂ

Activitate de învățare pentru schema circulară

Analizați schema următoare și descoperiți:

1. ciclul economic specific modelului economiei de piață contemporane;
2. argumente care să susțină / contrazică această prezentare;
3. o schemă de funcționare a economiei centralizate bazată pe dirijism și planificare.

STATISTICILE

Statisticile sunt informații reprezentate numeric care servesc la identificarea cantitativă a unui fenomen. Ele se prezintă sub formă de serii simple sau de tabele mai mult sau mai puțin complexe. Un tablou statistic poate fi citit „în linie“, orizontal sau „în coloană“, vertical.

TIPURI DE STATISTICI

STATISTICI DE REPARTIȚIE

Servesc la precizarea distribuției unei valori totale între diferitele sale componente. Spre exemplu bugetul total al unui stat repartizat în diferitele domenii de interes național.

STATISTICI DE COMPARARE

Servesc la confruntarea unor serii cantitative de valori numerice care aparțin unor fenomene de aceeași natură. Spre exemplu repartizarea bugetului unor familii cu venituri diferite.

STATISTICI DE EVOLUȚIE

Exprimă evoluția și fluctuația cantitativă a unui fenomen într-o unitate de timp. Spre exemplu evoluția prețului unui produs timp de un deceniu.

Unități utilizate

Valori brute: Cifrele exprimă cantități reale măsurate în tone, kwh, km, dolari etc. Permite o evaluare concretă a fenomenului studiat.

Valori relative: Valorile brute sunt raportate la o valoare de referință și se exprimă în procente. Se utilizează în statisticile comparative. Cuantificarea unui fenomen în valori relative (procentual), se exprimă prin cuvântul **rată**. Spre exemplu: rata șomajului, natalității, mortalității etc. în statisticile de evoluție se utilizează termenul **indice**. El reprezintă raportul numeric (10, 125 etc.) între o cantitate măsurată în valori brute la un moment dat și o altă cantitate aleasă ca bază de referință căreia i se atribuie generic valoarea 100.

Interpretarea seriilor și a tabelelor statistice

• Pentru aprecierea corectă a seriilor și a tabelelor statistice sunt necesare puncte de reper, adică ordine de mărime față de care să se poată raporta și aprecia datele deținute. Spre exemplu: „Ce reprezintă la scara unui stat o producție de un milion de tone de petrol?” „Ce înseamnă o rată a șomajului de 10%?” etc.

• Analiza seriilor statistice este rezultatul unor calcule care oferă informații semnificative: creșteri sau scăderi, evoluție sau involuție, limite, constante, crize, concordanțe etc.

• Seriile și tabelele statistice pot fi folosite pentru realizarea unor grafice sau a unor hărți.

• Seriile și tabelele statistice pot oferi ipoteze pentru evoluțiile viitoare ale unui fenomen.

Exemple:

Activitate de învățare:

Citiți statistica următoare și descoperiți:

1. Numărul total de locuitori din Imperiul Austro-Ungar;
2. Religia dominantă;
3. Naționalitățile dominante numeric;
4. Raportul numeric / procentul dintre etnii
5. Situația pe hartă a naționalităților în cadrul Imperiului Austro-Ungar.

Statistica de evoluție combinată cu statistica de comparare

DEMOGRAFIE: Europa în lume (1750 - 1950)

Statistica de repartitie

Naționalități în Austro-Ungaria în 1869

Naționalitate	Etnie	Religie (predominantă)	Număr (în milioane)
Austrieci	germani	catolici	9,1
Cehi	slavi	catolici	
Slovaci	slavi	catolici	6,7
Ruteni	slavi	ortodocși și greco-catolici	3,0
Polonezi	slavi	catolici	2,3
Maghiari	fino-ugrici	catolici	5,5
Sloveni	slavi	catolici	1,2
Croați	slavi	catolici	1,4
Sârbi	slavi	ortodocși	1,5
Români	latini	ortodocși	2,9
Italieni	latini	catolici	0,6

IMAGINILE (fotografii, albume, manuale, afișe, planșe)

Imaginile sunt reprezentări ale faptelor și evenimentelor, în versiune oficială sau neutră, mijloace de propagandă sau instrumente de luptă și pot fi realiste sau alegorice, exprimând întotdeauna spiritul unei epoci.

FOTOGRAFIA DE PRESĂ

Se prezintă sub forma unui instantaneu al unei acțiuni, al unui personaj sau grup de oameni aflați într-o anumită situație considerată reprezentativă pentru evenimentul respectiv. Fotografia de presă este percepută ca o expresie foarte fidelă a realității și de aceea poate fi considerată un document istoric.

INTERPRETAREA IMAGINILOR

Identificarea informațiilor pe care le oferă imaginea:

Tema: manifestație, miting, reuniune internațională, scenă de viață cotidiană, scenă de război etc.

Datarea: poate fi făcută observând: **indicații directe** (titlu, legenda, inscripții, vegetație), **indicații indirecte** (costume, obiecte, arhitectura).

Personajele: sunt personalități cunoscute sau anonimi aparținând unor tipologii sociale (se observă vestimentația, obiectele, alte atribute)
Locul: poate fi identificat grație unei construcții sau a unei inscripții.

Modul de realizare al imaginii:

Planul: exprimă un cadru general, larg, permite descrierea unei scene, situarea într-un context sau prezintă un cadru izolat dintr-o acțiune, izolând un personaj sau un grup restrâns

Disponerea personajelor: se poate realiza în jurul unui personaj principal indicându-se astfel o ierarhie, poate fi o imagine de ansamblu cu personaje prezentate egal

Interpretarea imaginii:

- **Autorul:** comportă aceeași analiză ca și autorul unui text
- **Imaginea:** este reprezentativă, este spontană, este o punere în scenă
- **Locul publicării:** publicație oficială, de propagandă, de opoziție
- **Contextul publicării imaginii:** contextul desfășurării unui eveniment, momentul aleș, influențe

Semnificația imaginii: se analizează prin raportarea la subiect, la temă, la codul cultural pe care îl prezintă, la referințele ideologice pe care le comportă.

PICTURA CU TEMA ISTORICĂ

Pictura realistă: oferă o reprezentare artistică a realității. Atunci când este executată la comanda glorioasă personajele, eroi etc. Există trei subiecte predilecte ale unei picturi realiste:

- **portretul oficial** al unor personalități este destinat expunerii în locuri publice;
- **subiecte epice:** bătălii, tablouri comemorative;
- **pictura alegorică:** exprimă idei abstracte: Republica, Libertatea etc.

AFIȘUL POLITIC

Afișul de propagandă:

Este conceput pentru a scoate în evidență meritele unui om politic, ale unei organizații sau ale unui guvern. El are menirea de a îndemna opinia publică la realizarea unei acțiuni, la sprijinirea unei idei etc.

Afișul electoral: Are menirea de a mobiliza alegătorii în sprijinul unui partid sau al unui candidat, care pot fi identificați prin utilizarea textului, a unor sintagme și formule, a culorilor, a unor sigle sau simboluri.

CARICATURA

- **Caricatura prin exagerare:** amplifică trăsăturile foarte cunoscute ale unui personaj sau ale unei situații.
- **Caricatura prin simplificare:** reduce expresia unui personaj la semne distinctive, la gesturi particulare sau la obiecte cu care este asociat.
- **Caricatura zoomorfă:** exprimă personajele prin intermediul imaginii unor animale, asocierea fiind de natură fizică sau comportamentală.

6. Utilizarea surselor istorice

1. Importanța surselor istorice

- psihologic: sursele istorice sunt „instrumente“ de învățare care pun în evidență pentru elev natura specifică a izvoarelor istorice și ajută la formarea reprezentărilor; ajută la familiarizarea elevilor cu civilizații și modele comportamentale ale „celuilalt“;

- didactic: ajută la dobândirea unor achiziții comportamentale; oferă ocazii de exersare a deprinderilor deja dobândite; favorizează abordările deductive;

- științific: reprezintă punctul de plecare în construirea imaginii trecutului; permit stabilirea „identității“ istoriei ca știință prin recrearea evoluției sale ca domeniu, cu surse și instrumente.

2. Definierea noțiunii de „izvor“

O definiție de lucru a termenului ne obligă să luăm în considerare multitudinea izvoarelor. Numărul mare de surse ce pot fi folosite se datorează atât lor cât și contextului în care acestea sunt folosite. Altfel spus, o sursă poate avea și înțelesuri (a se citi semnificații) multiple, în funcție de contextul și felul în care aceasta este folosită. Din această perspectivă, izvoarele istorice reprezintă o categorie compusă din totalitatea faptelor, obiectelor și textelor din care se poate extrage cunoaștere relevantă asupra trecutului (după P. Kim, 1972).

Evoluția științei istorice și-a pus amprenta asupra consistenței acestei categorii. Odată cu evoluția sa, istoria a extins aria de cuprindere a termenului „izvoare“, a mărit numărul demersurilor de analiză. Dacă un obiect arheologic rămâne o sursă primară, analiza unui text constituie – un palier al analizei – o sursă secundară (de exemplu un text redactat de Mortillet la sfârșitul secolului al XIX-lea despre lumea primitivă); același text, însă, poate deveni o sursă primară, dacă analiza este dedicată concepției europene despre lumea preistorică, ca argument în favoarea politicilor coloniale de secol al XIX-lea.

3. Împărțirea izvoarelor istorice

Clasificarea izvoarelor istorice este, în lumina celor de mai sus, o încercare de sistematizare a unui câmp de fapte și obiecte aflat în continuă expansiune și reordonare. Cu toate acestea, o serie de categorii au o consistență mai lungă în timp.

a) Izvoare scrise și nescrise

Sensul acestei împărțiri este evident: pe de o parte se află izvoarele scrise, pe de altă parte, lucrurile. Se consideră, în general, că ultimele permit formarea unei perspective nemijlocite asupra trecutului, dar trebuie mai întâi să fie convertite în mesaj verbal.

b) Surse primare și secundare

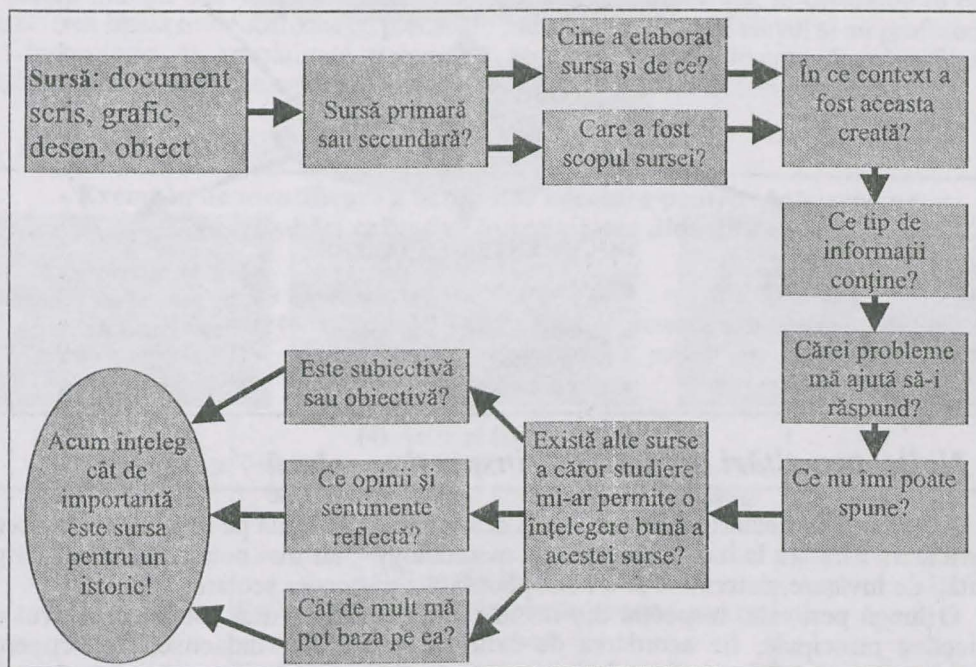
Diferența dintre cele două categorii se referă la faptul că materialul primar nu este deformat printr-o întrebuintare ulterioară și constituie o realitate (materială sau scrisă) contemporană evenimentelor istorice: dimpotrivă, sursele secundare, prelucrând materialul anterior, reflectă evenimentele cu o anumită distanță, impusă de trecerea timpului.

Evident, reutilizarea unei inscripții antice ca materie primă în zidul unei fortificații nu înseamnă că acea inscripție își pierde semnificația de sursă primară; ceea ce se adaugă este semnificația acelei inscripții ca sursă secundară (de ce și când a fost reutilizată). De notat este faptul că reconstrucția totală a evenimentelor trecutului este imposibilă. Istoricul pornește prin selecția surselor pe care le consideră relevante (pe baza unui mecanicism explicativ asumat sau nu); datele și interpretările acestora sunt apoi ordonate într-o înlănțuire cronologică și cauzală precisă (în conformitate cu teoria interpretativă asumată). Pe scurt, scrierea istoriei nu este copia identică a istoriei „adevărate“, a istoriei care s-a petrecut deja. Ținând cont de acestea, materialul secundar nu trebuie să fie devalorizat comparativ cu sursele primare. Alături de sursele

primare, sursele secundare, la care putem adăuga, spre exemplu, biografiile, îmbogățesc sursele primare. Tucidide, de exemplu, este sursă primară pentru războiul peloponeziac, dar motivațiile personale pe care le are în descrierea evenimentelor legate de conflictul din secolul V î. Hr. necesită un anumit tip de raportare la informația pe care istoricul o oferă.

c. Alte surse

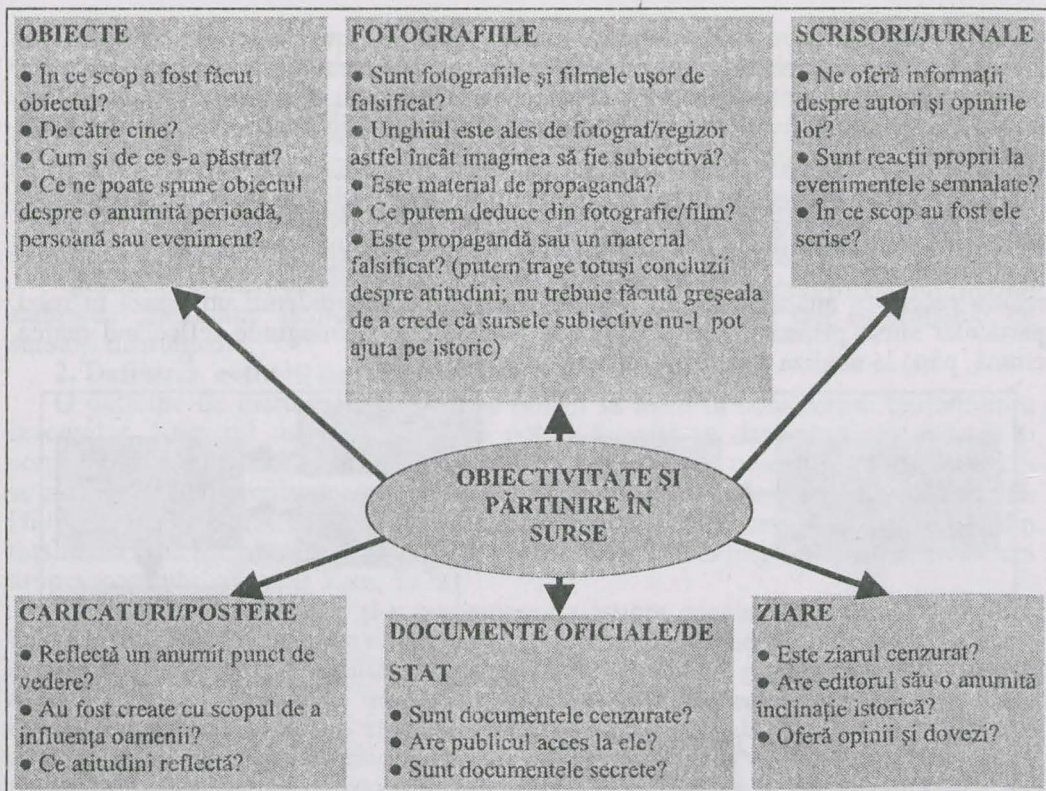
Aiături de aceste surse „clasice“ ale demersului istoric, trebuie să menționăm și alte surse, provenind mai degrabă din aria științelor naturale. Analiza resturilor organice, a modificărilor solului, reliefului sau vegetației și a faunei sunt elemente introduse relativ recent în analiza istoriei. La fel, analiza marilor epidemii utilizează în mod particular surse primare și secundare (de la cronicile și imaginile reflectând marea ciumă, până la analiza scheletelor marcate de boală).

4. Interpretarea și critica surselor

Interpretarea izvoarelor urmărește extragerea și înțelegerea datelor cuprinse în document. O posibilă definiție a criticii izvoarelor este cea propusă de Fuchs și Raab: „Critica izvoarelor are sarcina de a stabili condițiile speciale de spațiu și timp, subiective și formale ale izvoarelor luate în considerație euristic, de a le lămuri și de a verifica veridicitatea și credibilitatea istorică a informațiilor din aceste izvoare. Critica izvoarelor este, mai întâi, critica filologică sau analiza de text, validarea textului – studiul originalității - mai apoi critica internă sau analiză a izvoarelor (...). Cât a putut și cât a vrut izvorul să ne informeze?“.

Altfel spus, analiza izvoarelor presupune, înainte de toate, validarea acestuia. Validarea permite istoricului să utilizeze izvorul și determine modalitățile de utilizare ale acestuia în demersul explicativ.

7. Noile dezvoltări didactice și inspecția școlară

Abordarea proiectării didactice, de la cea tradițională axată pe conținuturi la aceea curriculară care are la bază „obiective și metodologii“, iar mai nou la aceea bazată pe unități de învățare, determină și o nouă abordare a inspecției școlare.

O lungă perioadă, inspecția din învățământul preuniversitar românesc a avut ca obiective principale, fie acordarea de calificative cadrelor didactice, fie obținerea gradelor didactice fie, și mai grav, sancționarea, ca urmare a unor sesizări și reclamații, a celor vinovați, de încălcarea unor norme sau directive. Nefiind bazată pe standarde educaționale, ea avea urmări administrative imediate și era privită în general, ca mijloc de represiune. Deschiderea spre nou a învățământului românesc impune un nou tip de inspecție școlară, fie și numai pentru faptul ca în educație *calitatea* trebuie să fie *prioritate națională*. Analizând cele expuse și adăugând că noua inspecție trebuie să realizeze nu numai controlul și evaluarea celor inspectați, ci și o reală *consiliere a acestora*, considerăm că noua strategie a inspecției școlare trebuie să-și deplaseze accentul de la controlul rigid și autoritar la evaluarea obiectivă a competențelor cadrelor didactice, dar și a standardelor de performanță pe care trebuie să le atingă fiecare elev.

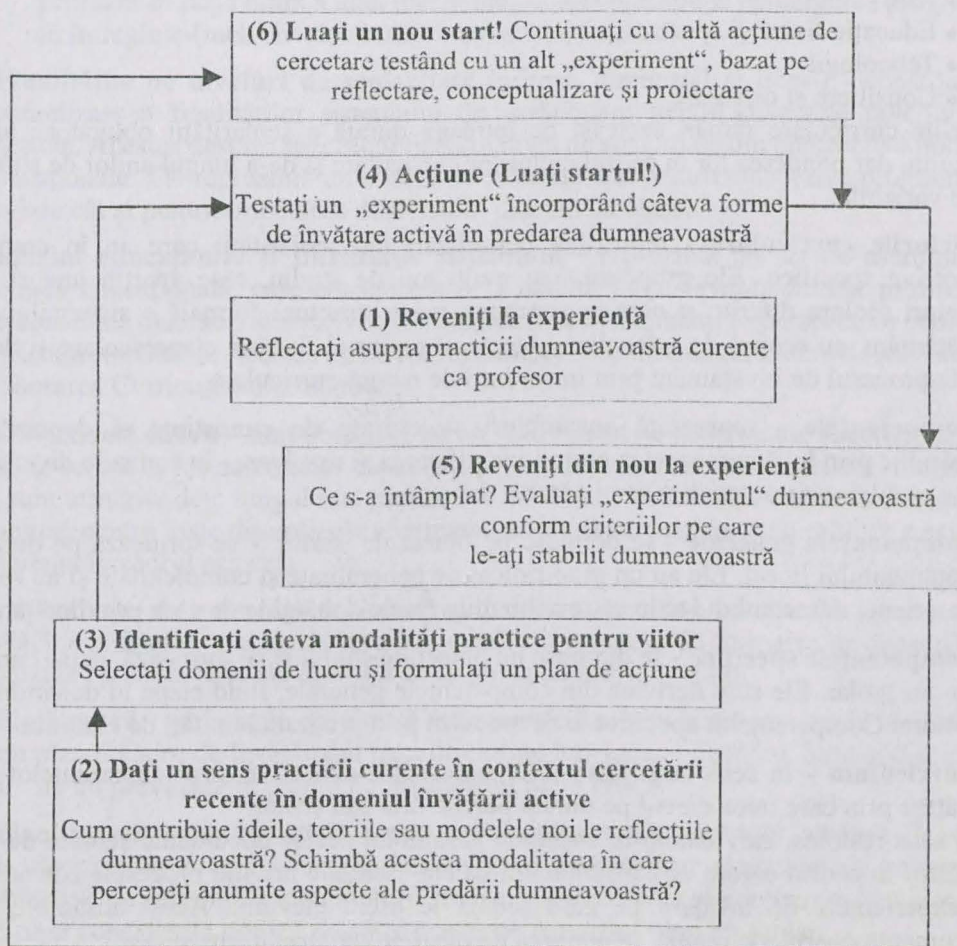
Deoarece prin inspecția școlară se realizează nu numai diagnoza procesului de învățământ dintr-o școală, dar și prognoza acestei activități, inspecția trebuie să fie îndreptată spre ameliorarea actului didactic pentru acumularea de către elevi a capacităților și competențelor necesare, acesta fiind principalul beneficiar al activității didactice.

În inspecția de specialitate, aprecierea modului în care profesorul proiectează activitatea didactică ar trebui să aibă în vedere:

1. înțelegerea clară și corectă a filozofiei programei școlare a disciplinei respective;
  2. cunoașterea obiectivelor-cadru generale și de referință cuprinse în programă;
  3. prelucrarea conținuturilor în funcție de aceste obiective de referință, prin utilizarea activităților de învățare aferente;
  4. adaptarea informațiilor la nivelul de înțelegere și pregătire al elevilor;
  5. integrarea proiectului în sistemul de lecții al disciplinei și, pe cât posibil, și la nivel inter și intra-disciplinar;
  6. utilizarea unei variante strategice cât mai adecvate, care să țină cont de elementele mai sus menționate, dar și de tipul de lecție, resursele umane și materiale, formele de organizare ale clasei etc.;
  7. organizarea procesului didactic în integralitatea sa, deci în ultima instanță a evaluării întregii activități didactice, în speță a activității elevului, în condițiile în care aprecierea finală este focalizată cu precădere asupra a ceea ce știe elevul și nu profesorul.
- Inspectorul de specialitate trebuie să accepte variante diverse de planificare-proiectare, cu condiția existenței unui nivel optim al calității demersului didactic.

8. În loc de concluzii

Exemplu de identificare a acțiunilor necesare pentru realizarea unor schimbări calitative în activitatea didactică

Aria curriculară – reprezintă un grupaj de discipline școlare care au în comun anumite obiective și metodologii și care oferă o viziune multi- și/sau interdisciplinară asupra obiectelor de studiu. Curriculumul național românesc este structurat în șapte arii curriculare, desemnate pe baza unor principii și criterii de tip epistemologic și psihopedagogic. Ariile curriculare au fost selectate în conformitate cu finalitățile învățământului, ținând cont de importanța diverselor domenii culturale care structurează personalitatea umană, precum și de conexiunile dintre aceste domenii. Ariile curriculare asupra cărora s-a convenit în învățământul românesc sunt următoarele:

- Limbă și comunicare
- Matematică și Științe ale naturii
- Om și societate
- Arte
- Educație fizică și sport
- Tehnologii
- Consiliere și orientare

Ariile curriculare rămân aceleași pe întreaga durată a școlarității obligatorii și a liceului, dar ponderea lor în cadrul ciclurilor curriculare și de-a lungul anilor de studiu este variabilă.

Ciclurile curriculare - reprezintă periodizări ale școlarității care au în comun obiective specifice. Ele grupează mai mulți ani de studiu, care aparțin uneori de niveluri școlare diferite și care se suprapun peste structura formală a sistemului de învățământ, cu scopul de a focaliza obiectivul major al fiecărei etape școlare și de a regla procesul de învățământ prin intervenții de natură curriculară.

Competențele - reprezintă ansambluri structurate de cunoștințe și deprinderi dobândite prin învățare; acestea permit identificarea și rezolvarea în contexte diverse a unor probleme caracteristice unui anumit domeniu.

Competențele generale - se definesc pe obiect de studiu și se formează pe durata învățământului liceal. Ele au un grad ridicat de generalitate și complexitate și au rolul de a orienta demersul didactic către achizițiile finale dobândite de elev prin învățare.

Competențele specifice - se definesc pe obiect de studiu și se formează pe parcursul unui an școlar. Ele sunt derivate din competențele generale, fiind etape în dobândirea acestora. Competențelor specifice li se asociază prin programă unități de conținut.

Curriculum - în sens larg, ansamblul proceselor educative și al experiențelor de învățare prin care trece elevul pe durata parcursului său școlar.

În sens restrâns, *curriculum*-ul cuprinde ansamblul acelor documente școlare de tip reglator în cadrul cărora se consemnează datele esențiale privind procesele educative și experiențele de învățare pe care școala le oferă elevului. Acest ansamblu de documente poartă, de regulă, denumirea de *curriculum formal* sau *oficial*.

Curriculum nucleu - expresia curriculară a trunchiului comun, care cuprinde acel set de elemente esențiale pentru orientarea învățării la o anumită disciplină și reprezintă unicul sistem de referință pentru diversele tipuri de evaluări și examinări externe (naționale) din sistem și pentru elaborarea standardelor curriculare de performanță.

Curriculum la decizia școlii (CDS) - ansamblul proceselor educative și al experiențelor de învățare pe care fiecare școală le propune în mod direct elevilor săi în cadrul ofertei curriculare proprii. La nivelul planurilor de învățământ, CDS reprezintă numărul de ore alocate școlii pentru construirea propriului proiect curricular.

- **Curriculum aprofundat** - reprezintă, pentru învățământul general, acea formă de CDS care urmărește aprofundarea obiectivelor de referință ale Curriculumului-nucleu prin diversificarea activităților de învățare în numărul maxim de ore prevăzut în plaja orară a unei discipline. Conform Ordinului ministrului nr. 3638/11 aprilie 2001, aprofundarea se aplică numai în cazuri de recuperare pentru acei elevi care nu reușesc să atingă nivelul minimal al obiectivelor prevăzute de programă în anii anteriori.
- **Curriculum extins** - reprezintă, pentru învățământul general, acea formă de CDS care urmărește extinderea obiectivelor și a conținuturilor din Curriculumul-nucleu prin noi obiective de referință și unități de conținut, în numărul maxim de ore prevăzut în plaja orară a unei discipline. Acesta presupune parcurgerea programei în întregime (inclusiv elementele marcate cu asterisc).

Finalitățile pe niveluri de școlaritate (primar, gimnazial și liceal) - constituie o concretizare a finalităților sistemului de învățământ pentru diversele niveluri ale acestuia. Acestea descriu specificul fiecărui nivel de școlaritate din perspectiva politicii educaționale. Ele reprezintă un sistem de referință atât pentru elaborarea programelor școlare cât și pentru orientarea demersului didactic la clasă.

Idealul educațional și finalitățile sistemului - reprezintă un set de aserțiuni de politică educațională, care consemnează la nivelul *Legii învățământului* profilul de personalitate dezirabil la absolvenții sistemului de învățământ, în perspectiva evoluției societății românești. Acestea au un rol reglator, ele constituind un sistem de referință în elaborarea Curriculumului național.

Obiectivele cadru - sunt obiective cu un grad ridicat de generalitate și complexitate. Ele se referă la formarea unor capacități și atitudini generate de specificul disciplinei și sunt urmărite de-a lungul mai multor ani de studiu. Obiectivele cadru au o structură comună pentru toate disciplinele aparținând unei arii curriculare și au rolul de a asigura coerența în cadrul acesteia.

Obiectivele de referință - sunt obiective care specifică rezultatele așteptate ale învățării la finalul unui an de studiu și urmăresc progresia în formarea de capacități și achiziția de cunoștințe ale elevului de la un an de studiu la altul.

Plajă orară - variația de ore situată între numărul minim și cel maxim de ore atribuit prin planul-cadru de învățământ unei discipline într-un an de studiu. Sunt și discipline care nu au prevăzute în planul de învățământ plajă orară.

Planificarea calendaristică - este un document administrativ alcătuit de către învățător/profesor care asociază într-un mod personalizat elemente ale programei (obiective de referință și conținuturi, respectiv competențe și conținuturi) cu alocarea de timp considerată optimă de către acesta pe parcursul unui an școlar.

Planuri-cadru de învățământ – reprezintă *documentul reglator esențial* care jalonează resursele de timp ale procesului de predare-învățare. Planurile-cadru oferă soluții de optimizare a bugetului de timp: pe de o parte, sunt cuprinse activități comune tuturor elevilor din țară în scopul *asigurării egalității de șanse a acestora*; pe de altă parte, este prevăzută activitatea pe grupuri/clase de elevi în scopul *diferențierii parcursului școlar* în funcție de interesele, nevoile și aptitudinile specifice ale elevilor.

Profilul de formare - reprezintă o componentă reglatoare a Curriculumului național, care descrie așteptările exprimate față de elevi la sfârșitul învățământului obligatoriu și care se fundamentează pe cerințele sociale exprimate în legi și în alte documente de politică educațională, precum și pe caracteristicile psiho-pedagogice ale elevilor. Capacitățile și atitudinile vizate de profilul de formare au un caracter transdisciplinar și definesc rezultatele finale ale învățării, urmărite prin aplicarea noului curriculum.

Schema orară - reprezintă o particularizare a planurilor-cadru de învățământ pentru o anumită clasă, în funcție de opțiunea exprimată pentru completarea trunchiului comun cu diferite tipuri de CDS. Schema orară pune în relație discipline obligatorii și discipline opționale cu numărul de ore pentru care s-a optat.

Standarde curriculare de performanță - sunt criteriile de evaluare a calității procesului de învățare. Ele reprezintă enunțuri sintetice în măsură să indice gradul în care sunt atinse obiectivele fiecărei discipline de către elevi, la sfârșitul fiecărei trepte de învățământ obligatoriu.

Trunchi comun - reprezintă numărul de ore care trebuie parcurse în mod obligatoriu de către toți elevii unei clase, pentru o anumită disciplină. Acest număr de ore este alocat prin planurile-cadru de învățământ și asigură egalitatea șanselor la educație.

Unitatea de învățare - reprezintă o structură didactică deschisă și flexibilă, care are următoarele caracteristici:

- determină formarea la elevi a unui comportament specific, generat prin integrarea unor obiective de referință sau competențe specifice;
- este unitară din punct de vedere tematic;
- se desfășoară în mod sistematic și continuu pe o perioadă de timp;
- se finalizează prin evaluare.

Bibliografie selectivă

- Audigier, F. (ed.), *Concepts, modes, raisonnements. Actes du colloque*, Institut National de recherche Pédagogique, Paris, 1997
- Brown, R., 1995, *Managing the Learning of History*, David Fulton Publisher, London
- Căpiță, L., Căpiță, C., 2000, *Manualele de istorie a românilor și minoritățile naționale din România în Carta culturală a Europei Contribuția României*, Friedrich Ebert Stiftung/Editura Integraf, Reșița
- Cerghit, I., *Proiectarea demersului didactic în Învățământul primar nr. 1-2*
- Cristea, Sorin, *Dicționar de termeni pedagogici*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1998
- Doiceșcu, R., *Ghid de evaluare pentru istorie*, SNEE, Editura Prognosis, București, 2001
- Iucu, R., *Managementul și gestiunea clasei de elevi. Fundamente teoretico-metodologice*, Polirom, Iași
- Kirn, P., 1972, *Spätantikes und Frankisches Gallien*, Munich
- Koulouri, C. (ed.), 2001, *Teaching the History of Southeastern Europe*, Center for Democracy and Reconciliation in Southeast Europe/Southeast European Joint History Project, Thessaloniki
- Murgescu, M.L., 2000, *Transmiterea de stereotipuri și clișee prin intermediul lecțiilor de istorie în Carta culturală a Europei Contribuția României*, Friedrich Ebert Stiftung/Editura Integraf, Reșița
- Steele, I. L. et alii, *Lectura și scrierea pentru dezvoltarea gândirii critice*, 1998
- Zub. Al., 1995, *Între cercetare și didactică în Xenopoliana*, vol.III/1-4
- ***Curriculum Național. Programe școlare pentru învățământul primar, București: Corint, MEN/CNC, 1998.
- ***Curriculum național. Seria Liceu, Programe școlare. Aria curriculară Om și societate, MEC/CNC, București, 2001
- ***Curriculum Național pentru învățământul obligatoriu. Cadru de referință, București: Corint, MEN/CNC, 1998.
- ***Curriculum național. Programe școlare pentru clasele a V-a - a VIII-a. Aria curriculară Om și societate, MEN/CNC, București, 1999
- *** *Disarming History. International conference on Combating Stereotypes and Prejudice in History textbooks of South-East Europe*, Unesco, 1999
- *** *Lessons in History. The Council of Europe and the teaching of History*, Council of Europe, Strasbourg, 1999
- *** *Conflictele și comunicarea. Un ghid prin labirintul artei de a face față conflictelor*, Editura Arc, 1998

Lista cadrelor didactice care au participat la stagiile de pregătire organizate de C.N.C. la nivel național, pe probleme de didactica disciplinei – Istorie

FORMATORI	INSTITUȚIE	JUD.
NUMELE ȘI PRENUMELE		
1. CĂPIȚĂ ELENA LAURA	ISE	BUCUREȘTI
2. DUMITRESCU DORU	MEC	BUCUREȘTI
3. GROSU IOAN	COLEGIUL NAȚIONAL „SFÂNTU SAVA“	BUCUREȘTI
4. STAMATESCU MIHAI	LICEUL „TR. LALESCU“	ORȘOVA
NUMELE ȘI PRENUMELE	UNITATEA ȘCOLARĂ	JUD.
1 LEGENDI LEVENTE	ȘC. GEN ZLATNA	ALBA
2 MUNTEAN IOAN	ȘC. GENERALĂ „VASILE GOLDIȘ“ ALBA IULIA	ALBA
3 MUNTEAN IOAN	ȘC. „VASILE GOLDIȘ“ ALBA IULIA	ALBA
4 ȚETC DOREL	LIC. SPORTIV ALBA IULIA	ALBA
5 BUCUR ADRIAN	COLEGIUL NAȚIONAL „ELENA GHIBA BIRTA“	ARAD
6 MARTIN ANTONIU	COLEGIUL NAȚIONAL „ELENA GHISA“	ARAD
7 RADU DELIA	ȘC. NR 12 ARAD	ARAD
8 BOTESCU GABRIELA	ȘC. NR. 12 PITEȘTI	ARGEȘ
9 DIDIȚĂ PAUL	ISJ	ARGEȘ
10 DUMITRU SIMONA	ȘC NR. 18 PITEȘTI	ARGEȘ
11 MARIN MARIANA	ȘC 17	ARGEȘ
12 ALISTAR DIDI	ȘC. „M. DRĂGAN“ BACĂU	BACĂU
13 LUPAȘCU IONEL	ȘC. 2 DĂRMĂNEȘTI	BACĂU
14 SPIRIDON GHEORGHE	ȘC. „M. DRĂGAN“ BACĂU	BACĂU
15 GĂITĂNARU FLORICA	LIC. PEDAGOGIC „IOSIF VULCAN“ ORADEA	BIHOR
16 NAGHI GHEORGHE	ISJ	BIHOR
17 ROȘU ELISABETA	ȘC. NR. 11 ORADEA	BIHOR
18 DĂNILĂ DORINA	ȘC. GENERALĂ SANGEORZ-BĂI	BISTRIȚA NĂSĂUD
19 MĂIEREAN CARMEN	COLEGIUL NAȚIONAL „A. MUREȘANU“	BISTRIȚA NĂSĂUD
20 AMARANDEI MIHAI	ȘC. ALBEȘTI	BOTOȘANI
21 ANDRIȘ PETRICA	LIC. TRUȘESTI	BOTOȘANI
22 BIRZU DUMITRU	ȘC. STRĂUCENI	BOTOȘANI
23 BUHASCHI TRAINITA	ȘC. 2 DORHOI	BOTOȘANI
24 BURLACU GABRIELA	ȘC. AUREL VLAICU	BOTOȘANI
25 COTOC VIOLETA	GR. ȘC. IND. VORONA	BOTOȘANI
26 FERARU CONSTANTIN	GR. ȘC. IND. N. BĂLCESCU	BOTOȘANI
27 TIRA ANCA	ȘC. CLS. I-VIII	BOTOȘANI
28 WEISS ANA	LIC. DE ARTĂ „ȘTEFAN LUCHIAN“	BOTOȘANI
29 WILHELM DORU	ISJ	BOTOȘANI
33 ILEA ERGICA	ȘC. GENERALĂ 3 CODLEA	BRAȘOV
31 MARINESCU IOANA	ȘC. GENERALĂ 25 BRAȘOV	BRAȘOV
32 DOBRE VIORICA	ȘC. CU CLS. I-VIII „ECATERINA TEODOROIU“	BRĂILA
33 NEDELCU VASILE	ȘC. „AL.I. CUZA“ BRĂILA	BRĂILA
34 AIOANI LIVIA	ȘC. 310 BUCUREȘTI	BUCUREȘTI
35 BĂRBAT MILICA	ȘC. 280 BUCUREȘTI	BUCUREȘTI
36 CHERCIU MANUELA	ȘC. NR. 97 BUCUREȘTI	BUCUREȘTI
37 GAVRILĂ MINODORA	ȘC. 114 BUCUREȘTI	BUCUREȘTI
38 IACOB MARIA-CORNELIA	ȘC. 199 BUCUREȘTI	BUCUREȘTI
39 ILIȘOAIĂ DANIELA	ȘC. 86	BUCUREȘTI
40 MIHALĂ GHEORGHE	ȘC. GENERALĂ 124	BUCUREȘTI
41 NECȘUȚU CĂTĂLIN	ȘC. 197 BUCUREȘTI	BUCUREȘTI
42 RADU HOMER	ISMB	BUCUREȘTI
43 TALPIZ ȘTEFANIA	ȘC. 40 BUCUREȘTI	BUCUREȘTI
44 VASILE PASCU	ISMB	BUCUREȘTI
45 ALBU FLORINEL	ȘC. GENERALĂ LOPĂTARI	BUZĂU
46 DRUTU DANIELA	ȘC. ȘARÂNGA - PIETROASELE	BUZĂU
47 FLORESCU DANIELA	ȘC. GENERALĂ PIETROASELE	BUZĂU
48 MARINESCU VIOREL	COLEGIUL NAȚIONAL „M. EMINESCU“ BUZĂU	BUZĂU
49 MUȘAT LAZAR DORU	GR. ȘC. SĂVENI	BUZĂU
50 NECULAE ROXANA	ȘC. SĂRULEȘTI	BUZĂU
51 NICOLAE TONY	ȘC. CIUTA - MĂGURA	BUZĂU

52	STANCIU VERONICA	ŞC. GENERALĂ 2 BUZĂU	BUZĂU
53	BAR DORINEL	ŞC. CU CLASELE I-VIII NR. 6 REŞIŢA	CARAŞ-SEVERIN
54	IANCOV GHEORGHE	LIC. TEORETIC REŞIŢA	CARAŞ-SEVERIN
55	MINEA ELENA	LIC. PEDAGOGIC „C. D. LOGA“ CARANSEBEŞ	CARAŞ-SEVERIN
56	ECLEMEA PAULA	ŞC. NR. 2 OLTENIŢA	CĂLĂRAŞI
57	HOCIOTA C-TIN.	ŞC. NR. 2 OLTENIŢA	CĂLĂRAŞI
58	ŞERBAN MARCELA	ŞC. GENERALĂ NR. 1 FUNDULEA	CLUJ
59	CĂMPEAN IOAN	LIC. „PETRU MAIOR“ GHERLA	CLUJ
60	MORARU MONICA	ŞC. „IOAN BOB“ CLUJ-NAPOCA	CLUJ
61	URSACHE ANICUŢA	LIC. TEORETIC „M. EMINESCU“ CLUJ-NAPOCA	CLUJ
62	IOSIF MITICĂ	ŞC. NR. 43 CONSTANŢA	CONSTANŢA
63	MATEI IONEL	ŞC. ADAMCLISI	CONSTANŢA
64	PETRIŢA MARIA	ŞC. NR. 3 MANGALIA	CONSTANŢA
65	PURCĂREA PETRE	ISJ	CONSTANŢA
66	BALOGH IANOS	ŞC. GENERALĂ „T. MÓZES“ TG. SECUIESC	COVASNA
67	BULARCĂ MARIA	ŞC. GENERALĂ 6 SFÂNTU GHEORGHE	COVASNA
68	BĂSCEANU OVIDIU	COLEGIUL ECONOMIC „I. GHICA“ TÂRGOVIŞTE	DÂMBOVIŢA
69	POAMA EMIL	COL. „ION VĂSCĂLESCU“	DÂMBOVIŢA
70	STAN ELENA	ŞC. NR.8 TÂRGOVIŞTE	DÂMBOVIŢA
71	CORNEANU ACXENTE	ŞC. NR. 30 „MIHAI VITEAZUL“ CRAIOVA	DOLJ
72	PĂUN LIDIA	COLEGIUL NAŢIONAL „Ş. VELOVAN“ CRAIOVA	DOLJ
73	BOBOC MITICĂ	ISJ	GALAŢI
74	BUCUR CAROLINA	ŞC. „M. EMINESCU“ GALAŢI	GALAŢI
75	DIACONEASA ION	ŞC. 28 „M. EMINESCU“	GALAŢI
76	MILOŞESCU AURICA	COLEGIUL NAŢIONAL „T. MAIORESCU“	GALAŢI
77	STAN IONEL	ŞC. „MIRON COSTIN“ GALAŢI	GALAŢI
78	ANDREI IOAN	LIC. „N. CARTAJEU“	GIURGIU
79	BĂLCANU CARMEN	GR. ŞC. BALHUI	GORJ
80	COTORCEA CRISTINA	GR. ŞC. BAIA DE FIER	GORJ
81	DRONDOR LOREDANA	ŞC. TURCEŞTI	GORJ
82	DUNCEA VIORICA	ŞC. NR 3 TG. JIU	GORJ
83	MREJERU MARCELA	COL. TEHNIC „HENRI COANDĂ“	GORJ
84	SIMIONESCU NICOLAE	ŞC. GENERALĂ POLOVRACI	GORJ
85	URSU AURELIAN	ŞC. GENERALĂ 1	GORJ
86	BOGYE MIKLOS	GR. ŞCOLAR INDUSTRIAL	HARGHITA
87	COLCERIU LIA	ŞC. NR. 9 „L. REBREANU“ MIERCUREA CIUC	HARGHITA
88	CSOG SAMU	ŞC. GENERALĂ „ENDES IOSZEF“	HARGHITA
89	ILLYEV BETTI	ŞC. 1 VLAHIŢA	HARGHITA
90	KELEMEN ENDRE	ŞC. GEN. „M. FERENC“ ODORHEIUL SECUIESC	HARGHITA
91	LACZKO ENDRE	ŞC. GENERALĂ 1	HARGHITA
92	ORBAN ZSOLT	ŞC. GENERALĂ „ADY ENDRE“	HARGHITA
93	LIGA ADRIAN	GRUPUL ŞCOLAR CU PROGRAM SPORTIV DEVA	HUNEDOARA
94	MOISA DORINA	ŞC. GENERALĂ NR. 7, HUNEDOARA	HUNEDOARA
95	VLAIC SORIN	COLEGIUL TEHNIC „TRANSILVANIA“	HUNEDOARA
96	GRIGORESCU ŞTEFAN	ŞC. GENERALĂ 2 URZICENI	IALOMIŢA
97	TILEA ION	LIC. TEORETIC URZICENI	IALOMIŢA
98	BUTNARIU ŞTEFAN	ŞC. „GEORGE CĂLINESCU“ IAŞI	IAŞI
99	NEMŢANU ARIADNA	ŞC. „ŞT. BĂRSANESCU“ IAŞI	IAŞI
100	POPESCU MIRELA	LIC. „GR. MOISIL“	IAŞI
101	DRĂGHICI IONICĂ	ŞC. „T. LĂLESCU“	ILFOV
102	LIXANDRU NICOLAE	ŞC. GENERALĂ 1 BALOTEŞTI	ILFOV
103	MICU IOANA	ŞC. NR. 1 VOLUNTARI	ILFOV
104	SANDU ANASTASIA	ŞC. GENERALĂ 1 URZICENI	ILFOV
105	BORDA DUMITRU	ŞC. PETROVA	MARAMUREŞ
106	COTOZ LĂCRĂMIOARA	ŞC. CU CLS. I-VIII, NR. 7, BORŞA	MARAMUREŞ
107	MORJOLIC EUGEN	ŞC.1 CRASNA VIŞEULUI	MARAMUREŞ
108	POP GABRIELA	ISJ	MARAMUREŞ
109	RUS MARINEL RADU	ŞC. RECEA	MARAMUREŞ
110	RUS TRAIAN	ŞC. OARTA DE SUS	MARAMUREŞ
111	SAVU MARINELA	ŞC. „L. BLAGA“	MARAMUREŞ
112	UNGUREAN MARIA	ŞC. NR. 15 BAIA MARE	MARAMUREŞ
113	VICSAI IOAN	ŞC. ARDUZEL	MARAMUREŞ
114	BOENGIU CATINCA	ŞC. NR. 7, DROBETA TR. SEVERIN	MEHEDIŢI
115	MELCIOIU FELICIA	ŞC. NR. 15, DROBETA TR. SEVERIN	MEHEDIŢI
116	LASLO SIMION	ISJ	MUREŞ
117	NAPRADEAN CIPRIAN	ŞC. GENERALĂ NR. 16, TG. MURES	MUREŞ
118	SIGMIREAN AMALIA	ŞC. GENERALĂ NR. 4 TARGU MURES	MUREŞ

119	AGRIGOROE DAN	CCD NEAMȚ ȘI ȘC. 1 PIATRA NEAMȚ	NEAMȚ
120	DREXLER DORINA	ȘC. 12 „SPIRU HARET“ PIATRA NEAMȚ	NEAMȚ
121	AGAPIE V.	ȘC. CRĂMPOAIA	OLT
122	ANUȚĂ IOANA	ȘC. CU CLS. I-VIII MĂRGĂRITEȘTI	OLT
123	CIOBANU NICOLAE	ȘC. GENERALĂ 1 IANCU JIANU	OLT
124	CIRSTEA DUMITRU	ȘC. CU CLS. I-VIII DIENCI	OLT
125	CONSTANTIN C-TIN	LIC. TEORETIC BALȘ	OLT
126	CONSTANTINESCU L.	ȘC. IZVOARELE	OLT
127	COSTEA ALEX	ȘC. BABICIU	OLT
128	COSTEA ALEXANDRU	ȘC. GENERALĂ BĂBICIU	OLT
129	GIUREA MARIAN	ȘC. MOVILENI	OLT
130	LOGOFĂTU MARCEL	ȘC. BRĂSTAVATU	OLT
131	MILITARU MARIN	LIC. OSICA DE SUS	OLT
132	NEDELCU GEORGETA	ȘC. „E. IONESCU“	OLT
133	ȘERBAN CLAUDIA	ȘC. NR. 2, CARACAL	OLT
134	TOADER MARIA	ȘC. CU CLS. I-VIII, VALEA MARE	OLT
135	BOROVINĂ GHEORGHE	ISJ	PRAHOVA
136	GRIGORE TATIANA	LIC. TEORETIC AZUGA	PRAHOVA
137	PETRESCU NICOLAE	COL. NAȚIONAL „I.L. CARAGIALE“ PLOIEȘTI	PRAHOVA
138	CORMOS VASILE	ȘC. GENERALĂ NR. 4 SATU MARE	SATU MARE
139	MARTIN CONSTANTIN	ISJ	SATU MARE
140	POP ANGELA	LIC. „I. CREANGĂ“	SATU MARE
141	COSTRUȚ ANA	ȘC. „GHEORGHE LAZĂR“ ZALĂU	SĂLAJ
142	MĂRGINEAN VIOREL	ISJ	SĂLAJ
143	TALOS CRISTIAN	ȘC. „POROLISSUM“ ZALĂU	SĂLAJ
144	CIOBANU AUGUSTA	ȘC. GENERALĂ NR. 1 SIBIU	SIBIU
145	COPALĂ ALEXANDRA	ȘC. GENERALĂ POPLACA	SIBIU
146	DUMITRU CONSTANTIN	ȘC. GENERALĂ BLAJEL	SIBIU
147	LASLO MARIUS	ȘC. GENERALĂ LOAMNEȘ	SIBIU
148	MIHULEȚ ACHIM	ȘC. GENERALĂ NOCRICH	SIBIU
149	MUNTEAN GABRIELA	ȘC. GENERALĂ NR. 10 SIBIU	SIBIU
150	NEAMȚU DUMITRU	ISJ	SIBIU
151	POPESCU AUREL	ȘC. GENERALĂ TALMACEL	SIBIU
152	GROSU ROMICĂ	ȘC. NR. 1 SUCEAVA	SUCEAVA
153	MAREȘ NADIA	ȘC. 3 RĂDĂUȚI	SUCEAVA
154	PREDA EUSEBIE	COLEGIUL „PETRU RAREȘ“	SUCEAVA
155	SINOCICU SENORICA	ȘC. NR. 1 GURA HUMORULUI	SUCEAVA
156	AMARIE CONSTANTIN	ISJ	TELEORMAN
157	ENACHE ECATERINA	LIC. TEORETIC „C. NOICA“ ALEXANDRIA	TELEORMAN
158	VRÂNCEANU ELENA	ȘC. „MIHAI VITEAZUL“ ALEXANDRIA	TELEORMAN
159	GYURIS ALEXANDRU	ȘC. CU CLASELE I-VIII NR. 19 TIMIȘOARA	TIMIȘ
160	MUREȘANU IOAN	ISJ	TIMIȘ
161	ȘERBAN LIVIU	ȘC. CU CLASELE I-VIII NR. 24 TIMIȘOARA	TIMIȘ
162	BUTUC ANA	LICEUL „G. MOISIL“	TULCEA
163	FIX NICULINA	LIC. DE EDUCAȚIE FIZICĂ ȘI SPORT TULCEA	TULCEA
164	GRECEANU GIGICA	ȘC. „AL. CIUCURENCU“ TULCEA	TULCEA
165	BURDUAZA ANA	ȘC. GENERALĂ NR. 10 RM. VÂLCEA	VÂLCEA
166	DAMU DRAGOȘ	GRUP ȘCOLAR „FERDINAND I“ RM. VÂLCEA	VÂLCEA
167	OPRICA GHEORGHE	GR. ȘCOLAR ECONOMIC CĂLIMANEȘTI	VÂLCEA
168	SOARE CĂTALIN	GR. ȘC. ECONOMIC RM. VÂLCEA	VÂLCEA
169	CHIRU TITA	LIC. „GH. ROȘCA“	VASLUI
170	CIOBANU MARIA	ȘC. NR. 9 „VASILE ALECSANDRI“ VASLUI	VASLUI
171	IONESCU NICOLAE	ISJ	VASLUI
172	RĂDU LENUȚA	ȘC. 9 „M. EPUREANU“ BÂRLAD	VASLUI
173	CĂINAP NICOLETA	ȘC. 6 FOCȘANI	VRANCEA
174	GHEORGHEOIU DORINA	ȘC. GENERALĂ 2 ADJUD	VRANCEA
175	DUMITRAȘCU ION	LIC. DE ISTORIE	BRAȘOV

Colectivul de autori mulțumește tuturor participanților la stagiile de pregătire profesională organizate de C.N.C. la nivel național, care, prin sugestiile și activitățile desfășurate, au contribuit la cristalizarea ideilor din acest ghid. Cu această ocazie, ne cerem scuze pentru eventuale greșeli de transcriere a numelor sau eventuale omisiuni apărute în lista participanților. Vă rugăm să ne semnalati posibile neconcordanțe, pentru a le remedia la următoarele ediții.

Consiliul Național pentru Curriculum vă propune
ghiduri metodologice pentru următoarele domenii:

- Limba și literatura română. Clasele I – a VIII-a
- Limba latină. Clasele a VIII-a – a XII-a
- Limba franceză. Clasele a III-a – a VIII-a
- Limba engleză. Clasele a III-a – a VIII-a
- Limba germană. Clasele a III-a – a VIII-a
- Limba rusă. Clasele a III-a – a VIII-a
- Matematică. Clasele I – a VIII-a
- Fizică. Clasele a VI-a – a VIII-a
- Chimie. Clasele a VII-a – a VIII-a
- Biologie. Clasele a V-a – a VIII-a
- Științe. Clasele a III-a – a IV-a
- Științe. Clasele a V-a – a VI-a
- Istorie. Clasele a IV-a – a VIII-a
- Educație civică. Cultură civică
- Geografie. Clasele a IV-a – a VIII-a
- Educație fizică. Clasele I – a IV-a
- Educație fizică. Clasele a V-a – a VIII-a
- Educație muzicală. Educație plastică. Clasele I – a XII-a
- Abilități practice. Educație tehnologică. Clasele I – a VIII-a
- Tehnologia informației și a comunicațiilor
în procesul didactic. Clasele I – a IV-a
- Tehnologia informației și a comunicațiilor
în procesul didactic. Clasele a V-a – a XII-a
- Aria curriculară „*Limba și comunicare*“. Clasele a IX-a – a XII-a
- Aria curriculară „*Matematică și Științe ale naturii*“. Clasele a IX-a – a XII-a
- Aria curriculară „*Om și societate*“. Clasele a IX-a – a XII-a
- Aria curriculară „*Educație fizică și sport*“. Clasele a IX-a – a XII-a
- Aria curriculară „*Tehnologii*“. Liceul teoretic. Educație tehnologică,
Tehnologia informației, Informatică
- Aria curriculară „*Tehnologii*“. Liceul tehnologic-profil *Servicii*
- Aria curriculară „*Tehnologii*“. Liceul tehnologic-profil *Tehnic*
- Aria curriculară „*Tehnologii*“. Liceul tehnologic-profil *Resurse naturale
și protecția mediului*
- Învățarea matematicii și a științelor – studiu comparativ (I)
- Învățarea matematicii și a științelor – studiu comparativ (II)
- Consiliere și orientare
- Repere privind activitatea educativă

București
2001

ISBN: 973-8294-25-8

CURRICULUM NAȚIONAL